

تبیین مفهوم هرمنوتیک در ارتقاء میان رشته ای حسابداری: الزامات و ساختار بندی

محسن محسنی شریف

دانشجوی دکتری حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
mohsenisharif@yahoo.com

زهره حاجیها

دانشیار گروه آموزشی حسابداری، دانشکده علوم انسانی، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
drzhajiha@gmail.com

میر فیض فلاح شمس

دانشیار، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
fallahshams@gmail.com

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۹/۰۴ تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۹/۱۲

چکیده

هدف این پژوهش تبیین مفهوم هرمنوتیک در ارتقاء میان رشته‌ای حسابداری است. حسابداری شاخه‌ای از علوم اجتماعی بوده و بطور کلی جزء استفاده‌کننده از سایر علوم است. بطوریکه می‌توان نسبت به حسابداری یک طرز تلقی میان رشته‌ای داشت. در این راستا فهم صحیح نسبت به آن می‌تواند موجب ارتقاء حسابداری شود. نظر به اینکه هرمنوتیک در معنای عام خود هنر فهمیدن است لذا در تبیین و فهم میان رشته‌ای حسابداری استفاده شده است. این پژوهش از نوع توصیفی است و به لحاظ شیوه اجرا از نوع تحقیقات پیمایشی است. ابزار پژوهش پرسشنامه استاندارد با تعداد ۵۰ سوال می‌باشد. مدل مفهومی پژوهش براساس ادبیات موضوع و مفاهیم هرمنوتیکی میان رشته ای تدوین شده است. نتایج پژوهش حاکی از این است که فهم اولیه نسبت به میان رشته‌ای حسابداری وجود دارد که موجب ارتقاء حسابداری است اما فهم عمیق و هرمنوتیکی نسبت به میان رشته‌ای حسابداری وجود ندارد که الزام و ایجاد این نوع فهم می‌تواند موجب ارتقاء وسیع و عمیق تری نسبت به حسابداری شود.

واژه‌های کلیدی: هرمنوتیک، میان رشته‌ای، هرمنوتیک میان رشته‌ای، ارتقاء حسابداری.

۱- مقدمه

این پژوهش از مفهوم هرمنوتیک در تبیین موضوع میان رشته‌ای حسابداری استفاده می‌کند. شناخت صحیح هرمنوتیکی از میان رشته‌ای حسابداری می‌تواند باعث ارتقاء آن شود. اهمیت هرمنوتیک^۱ در دنیای امروز بیش از هر چیز مرسوم توجه به دو مقوله زبان و فهم است. از آنجا که این مقولات، وجه مشترک همه علوم به ویژه علوم انسانی است، هرمنوتیک توانسته با بسیاری از رشته‌های علمی تعامل حاصل نماید و به چهار راه اندیشه معاصر بدل گردد (آزاد، ۱۳۹۰). هرمنوتیک به معنای تاویل ترجمه شده و به معنای نهفته شده در پس هر چیزی، اشاره دارد. واژه ی هرمنوتیک در اصل از لغت هرمس مشتق شده است. هرمس از خدایان است که پیامهای خدا را گرفته و به انسان ها می‌رساند. هرمس در حقیقت آنچه را که ورای شناخت و اندیشه بشر است به حوزه ی ادراک او منتقل می‌کند و باعث کشف معانی و رموز نهفته در هر چیزی می‌شود. (ریخته‌گران، ۱۳۷۸) مساله اصلی هرمنوتیک، تحلیل سازوکار فهم و بررسی شرایط تفسیر و چگونگی تاویل است. از این رو هرگاه فهمیدن صورت می‌گیرد هرمنوتیک نیز حضور دارد.

هرمنوتیک در حوزه‌های مختلف علوم انسانی و اجتماعی منشأ تحول و اثر فراوانی بوده و افق‌های نوینی را در مباحث انسانی گشوده است. این روش، حوزه علوم انسانی را در مقابل علوم دقیقه و طبیعی، اعتبار بخشیده و تحکیم بخش مطالعات علوم انسانی شده است. (زیویار و دیگران، ۱۳۹۳) واژه هرمنوتیک به گونه‌ای وسیع در بخش‌های فرعی مدیریت مانند حسابداری، بازاریابی، سیستم‌های اطلاعاتی مدیریت و مطالعات سازمانی مورد استفاده قرار گرفته است (اندرسون و ولف^۲، ۱۹۹۶).

آخرین استنباطی که از تعاریف حسابداری ارائه شده، آن را به عنوان زبان تجارت نمایه کرده است. حسابداری برای اینکه زبان تجارت باشد باید بتواند مفاهیم تجارت را درک کرده و به صورت زبان گویا به تشریح آن بپردازد. مفاهیم تجارت به گونه ای است که برای فهم آن به عنوان یک مسئله چند وجهی، باید از مفاهیم چند لایه ای و گسترده سازی شده و به واقع از فهم درست و عمیق میان رشته ای استفاده نمود. لذا ضرورت فهم عمیق هرمنوتیکی از موضوع حسابداری می‌تواند مورد توجه باشد.

مطالعات میان رشته‌ای نیز به عنوان یک ضرورت عملکردی در تفکر و مطالعات علوم انسانی مورد توجه است به طوری که خطاپذیری دانش بشر، ماهیت مکمل سازی، چندتباری بودن دانش و تعهد اخلاقی، ضرورت رویکرد جدی به مطالعات میان رشته‌ای را در علوم انسانی ایجاب می‌کند. ماهیت

حسابداری یک میان رشته‌ای است که در تعامل وسیع با سایر رشته‌ها است اما شناسایی و فهم دقیق و هرمنوتیکی این ویژگی در حسابداری می‌تواند به درک هرچه بیشتر ماهیت میان رشته‌ای حسابداری کمک کرده و باعث ارتقای آن شود.

در این تحقیق نه تفسیر هرمنوتیکی از میان رشته‌ای حسابداری مطرح است و نه کارکرد هرمنوتیک برای حل مسئله میان رشته‌ای در حسابداری مطرح است. بلکه موضوع مورد بررسی این است که با شناخت هرمنوتیکی از بررسی مسئله میان رشته‌ای بتوان نسبت به ساختار بندی و ارتقاء مطالعات میان رشته‌ای حسابداری گامی موثر و کاربردی برداشت، یعنی بتوان با استفاده از مولفه‌های روش هرمنوتیکی و میان رشته‌ای نسبت به فهم مطالعات میان رشته‌ای حسابداری اقدامی موثر انجام داد.

در این پژوهش ابتدا مبانی نظری و ادبیات موضوع تشریح شده و سپس پیشینه پژوهش داخلی و خارجی ارائه می‌شود. به دنبال آن روش پژوهش و تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش بیان شده و در انتها بحث و نتیجه‌گیری، ارائه می‌شود.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- مفهوم هرمنوتیک

هرمنوتیک به لحاظ لغوی و واژه شناسانه از هرمس^۳ یعنی همان پیک خدایان که چکمه‌های بالدار برای سرعت بخشیدن او بر زمین و دریا داشت، گرفته شده است. (لوسیلا برن، ۲۰۱۳: ۲۰) هرمنوتیک فرایندهای واسطه‌ای درک تمامی فهمهای انسانی را در بر می‌گیرد (روتتری، ۱۹۹۱)^۴ و (سندویل، ۱۹۹۶)^۵ به واقع هرمنوتیک نماد فهم است و یک مفهوم کلی از فهم می‌باشد و یک معرفت شناسی در حوزه فهم است. یعنی هرمنوتیک می‌تواند در حوزه کلی فهمیدن قرار بگیرد.

مسئله اصلی هرمنوتیک، تحلیل سازوکار فهم و بررسی شرایط تفسیر و چگونگی تاویل است. از این رو، هرگاه «فهمیدن» صورت می‌گیرد، هرمنوتیک نیز حضور دارد. فراز و نشیب‌های تاریخی این علم سبب شکل‌گیری تعاریف متفاوت و تبلور اهداف مختلفی برای آن شده است که مهمترین آنها عبارتند از: ۱- فهم متون مقدس ۲- هنر دستیابی به فهم کامل ۳- نظریه پردازی در باب اصول و قواعد تفسیر و تاویل ۴- ارائه روش‌شناسی مناسب علوم انسانی ۵- تفسیر وجودی فهم انسانی ۶- بازسازی گذشته برای استفاده از آن در حل مشکلات امروز ۷- فهم معنای نهفته در نمادها ۸- فهم ماهیت فهم و... (آزاد، ۱۳۹۰).

هرمنوتیک یک رشته است که وظیفه توصیف و توجیه متدولوژی تفسیر را در اصل متون به عهده داشته است، اما با

گسترش آن بسیاری از تفسیرهای دیگر را بر عهده گرفته است. همچنین به آن علم یا هنر تفسیر یا فهم گفته شده است (سولز ۲۰۱۵).^۷

در حال حاضر گستره و دامنه نفوذ هرموتیک چنان وسیع و گسترده شده که قرار دادن آن در قالب‌های خاصی چون علم، نظریه، پارادایم می‌تواند خالی از اشکال و ایراد نباشد. آن چه مسلم است می‌توان از هرموتیک به مثابه روش، سخن گفت؛ اگرچه توافقی کامل در این نام‌گذاری نباشد. هرموتیک از هر نوع و شکلی که باشد به دو گزاره اصلی و اساسی باور دارد. نخست آنکه عمل رمزگشایی یا فهمیدن معنای نهفته یا مکنون اثر (انسانی یا خدایی) در کانون مطالعات هرموتیک است؛ و دوم فهم معنای نهفته در هر متن و پدیده‌های اجتماعی، در بطن و قلب مطالعات علوم اجتماعی است. (زیویار و دیگران، ۱۳۹۳)

۲-۲- اقسام هرموتیک

تقسیم‌بندی‌های فراوانی از جنبه‌های مختلف برای هرموتیک ارائه شده است. تقسیم‌بندی از لحاظ کلی شامل:

هرموتیک مذهبی^۸، هرموتیک کلاسیک^۹، هرموتیک مدرن^{۱۰}، هرموتیک انتقادی^{۱۱} و هرموتیک دریافت^{۱۲} می‌باشد و از منظر کاربرد شامل هرموتیک متن^{۱۳} و هرموتیک فلسفی^{۱۴} است و از لحاظ تاریخی شامل هرموتیک کلاسیک، هرموتیک مدرن یا فلسفی^{۱۵} و هرموتیک معاصر یا نوین^{۱۶} است. همچنین از جنبه ماهیت و کارکرد شامل هرموتیک روشی^{۱۷}، هرموتیک فلسفی و هرموتیک انتقادی^{۱۸} است.

هرموتیک مذهبی: تاویل متون مقدس و کتاب‌های آموزگاران اخلاق است.

هرموتیک کلاسیک: اندیشمندانی چون شلایرماخر^{۱۹} و دیلتای^{۲۰} با تکیه بر تاویل روان شناختی و سعی در روان شناسانه کردن فهم و کار بر روی هرموتیک، واژه روش هرموتیک را در علوم انسانی بنیان نهادند. شلایرماخر حتی هرموتیک را «روش» ندانست، بلکه آن را «هنر تاویل»^{۲۱} خواند. (احمدی، ۱۳۷۰: ۵۰۲)

هرموتیک مدرن یا عام و کلی یا فلسفی: در قرن بیستم میلادی، تحول بزرگی در هرموتیک روی داد و در این دوره به جای تلاش برای روش‌مندسازی شیوه فهم، بحث از ماهیت فهم به میان آمد (مرتضوی، ۱۳۸۵). هرموتیک فلسفی به دنبال چپستی خود فهم و تاویل «دازاین» است. در این نوع هرموتیک به جای طرح این پرسش که «چگونه می‌شناسیم؟»

پرسش اصلی این است که «چگونه فهم ممکن می‌شود؟» (ریکور، ۱۳۷۸: ۲۶؛ کوزنزهوی، ۱۳۷۱).

هرموتیک انتقادی: هرموتیک به همراه نظریه انتقادی^{۲۲} دو پارادایم مجزا، اما مرتبط به هم، از نقد را فراهم کرده‌اند. هر کدام از این دو روش، تاریخی از انتقاد را در ۵۰ سال گذشته توسعه بخشیده‌اند. نظریه انتقادی در تئوری‌های سیاسی- اجتماعی و زیبایی‌شناسانه، و هرموتیک در ادبیات انتقادی و فلسفه به طور عام بوده است (حریری، ۱۳۷۵).

هرموتیک دریافت: تازه‌ترین تحول تفسیرشناسی در آلمان، نظریه دریافت است که به بررسی نقش خواننده و دریافت او از متون می‌پردازد (ایگلتن، ۱۳۶۸: ۱۰۳ - ۱۲۰).

هرموتیک معاصر یا نوین: منظور از هرموتیک معاصر هرموتیک قرن بیستم است که تلاش زیادی صورت گرفته است تا برخلاف هرموتیک فلسفی، شیوه و راهکاری خاص برای دستیابی به فهمی یگانه ارائه شود. قاعده‌ای که هم «روش در فهم» را توجیه کند و هم به دریافت «فهم نهایی»^{۲۳} از اثر ناائل گردد. (مرتضوی، ۱۳۸۵)

هرموتیک روشی: مراد از هرموتیک روشی این است که هرموتیک به عنوان روشی برای رسیدن به موضوع علوم انسانی و فهم آن است. در این نوع هرموتیک بحث از معنا و معناداری مطرح می‌شود و هرموتیک به مثابه وسیله‌ای برای فهم معنا به کار می‌رود (مرتضوی، ۱۳۸۵).

از مقایسه میان انواع هرموتیک می‌توان به شباهت و نزدیکی بیشتر میان هرموتیک روشی و هرموتیک انتقادی پی برد. بدین معنی که در هر دوی اینها هرموتیک به مثابه یک روش در نظر گرفته شده است که در یکی جهت رسیدن به شناخت و فهم، و در دیگری جهت نیل به آزادی و رهایی استفاده می‌شود.

۲-۳- سطوح فهمیدن

در هر فهمیدن چهار سطح از فهم وجود دارد: الف-اولین سطح فهمیدن، فهمیدن سمانتیکی یا فهم اولیه است (فهمیدن کلمات و جملات) این ابتدایی‌ترین نوع فهم است. ب- سطح دوم فهم، فهمیدن هرموتیکی است. مثلاً زمانی که می‌گوییم خداوند رحمان و رحیم است این رحمانیت و رحیمیت یعنی چه؟ آیا خداوند نیز مانند آدم رحم دارد؟ برای فهم این دو مقوله خیلی باید بررسی کرد و به بسیاری از سوالات پاسخ گفت تا بتوان از رحمان و رحیم فهمی عمیق ارایه نمود. ج- پیش فهم ها نیز سطح دیگری از فهمیدن می‌باشند، بدون اینکه ما متوجه باشیم پیش فهم‌ها کار خود را می‌کنند، د-

۲-۴-۱- اقسام میان رشته ای

بکارگیری مقوله بین رشته‌ای در رشته‌های کلاسیک، که هر یک ساختار خاصی دارند، بسیار دشوار است. این وضعیت غیر معمول منجر به شکل‌گیری دیدگاه‌های مختلف و مجادله‌های بحث برانگیز در زمینه بین رشته‌ای شده است. طیف وسیعی از رشته‌های بین رشته‌ای وجود دارد که ماهیت‌های کاملاً متفاوت دارند. از این رو، دسته‌بندی انواع بین رشته‌ای‌ها ضروری است. البته به علت نبود شناخت صحیح از مقوله بین رشته‌ای، واژه‌شناسی این مقوله در نمونه‌های بسیاری به اشتباه به کار برده شده است و برای بسیاری از اساتید، بین رشته‌ای صرفاً تلفیقی از رشته‌های مختلف است. لازم به یادآوری است که واژه بین رشته‌ای هم عنوان یکی از این طبقه‌هاست و هم به عنوان قلب این مفهوم، به همه این طبقه‌بندی‌ها در کل بین رشته‌ای اطلاق می‌شود. به بیان دیگر، کل این مجموعه از عناوین مختلف نیز بین رشته‌ای خوانده می‌شود. در این پژوهش مفهوم کلی بین رشته‌ای مورد نظر است و با توجه به اینکه کلیه این موارد هم در پژوهش‌ها و هم در آموزش استفاده می‌شود لذا لفظ مطالعات میان رشته‌ای حسابداری جهت اطلاق تمام شقوق آموزشی و پژوهشی و انواع مختلف تلفیق در آنها، استفاده شده است. این دسته‌بندی‌ها عبارتند از:

درون رشته‌ای^{۲۸}: تحلیلی است که با استفاده از یک رشته علمی واحد انجام می‌گیرد. مطالعه ساختار یک سلول توسط محقق زیست‌شناسی نمونه‌ای از یک تحلیل درون رشته‌ای است (اگستمبر، ۱۹۹۸)^{۲۹}.

چندرشته‌ای^{۳۰}: با استفاده از دانش موجود در چندین رشته انجام می‌شود که هرکدام چشم‌انداز متفاوتی به موضوع دارد. در تحلیل چندرشته‌ای هرکدام از نظام‌های رشته‌ای در درک یا حل یک مسأله سهیم هستند؛ (اگستمبر، ۱۹۹۸).

متکثر رشته ای^{۳۱}: تفاوت اصلی این حوزه‌ی میان رشته ای با چندرشته ای آن است که درحوزه ی متکثر رشته ای همجواری موضوعی یا ابزاری مطرح است مثلاً میان ریاضی و فیزیک که با تلفیق این دو می توان رشته ای متکثر اما دارای نظم محتوایی منسجم ایجاد کرد. چتی پارمه (۲۰۰۷)

مشارکتی^{۳۲}: در این نوع مطالعه با پژوهش علاوه بر پژوهشگران یک یا چند رشته اعضای غیر علمی از حوزه های صنعت، مدیریت و غیره نیز مشارکت می کنند. (زاهدی، ۱۳۸۸)

مقاطع (پیوند رشته ای)^{۳۳}: که به آن رویکرد گذر از رشته نیز می‌گویند، شامل فعالیتی است در آن به یک رشته علمی با استفاده از دیدگاه‌های یک رشته دیگر توجه می‌شود؛ برای

سطح دیگر فهم، علایقی است که ما را به سمت آن موضوع می کشاند و قطعاً انسان از علایق خود فهمی دارد. (شبستری، ۱۳۹۷)

دو نکته در این سطوح فهمیدن قابل ذکر است: ۱- منظور از سطوح فهمیدن مراتب فهمیدن نیست بدین معنی که سطوح فهمیدن می‌تواند در طول هم یا عرض هم اتفاق بیافتد و حتی فهمیدن در یک سطح باشد بدون آنکه سطح قبلی یا بعدی ایجاد شده باشد. ممکن است سطوح چهارگانه بهم وابسته باشد یا نباشد. ۲- فهم سطح سوم و چهارم یک سطح درونی یا غیر اکتسابی از فهم است و به طور کلی مربوط به پیش سطح فهم یا فهم درونی است که در این پژوهش از سطح فهم سوم و چهارم جهت تبیین فهم برای میان رشته ای حسابداری استفاده نشده است زیرا ممکن است تلقی قابل بررسی نسبت به سنجش این سطوح فهم وجود نداشته باشد. لذا تنها از سطح اول و دوم که مربوط به فهم اکتسابی یا فهم ناشی از درک است و همچنین قابل تبیین است استفاده شده است.

۲-۴-۲- میان رشته ای

در سالهای اخیر توجه زیادی به مطالعات بین رشته‌ای شده است. میان رشته‌ای، چه در عرصه تدریس و رشته‌های درسی و دانشگاهی و چه در پژوهش، به عنوان رویکردی جدید محسوب می‌شود (لاتوکا، ۲۰۰۱) (ماری، ۲۰۰۹).^{۲۵} امروزه در تمامی دانشگاه‌های دنیا، اولویت پژوهش‌ها بر پایه پژوهش‌های بین رشته‌ای است، زیرا این گونه پژوهش‌ها با محور قرار دادن مسائل واقعی، قادر به حل آنها هستند و با توجه به نیازهای مربوطه، توسعه آموزش بین رشته‌ای نیز مورد توجه قرار گرفته است.

آکادمی‌های ملی علوم، مهندسی و پزشکی^{۲۶} تحقیقات میان رشته‌ای چنین تعریف می‌کند: شیوه‌ای از تحقیق که توسط تیم‌ها یا افرادی انجام می‌شود که اطلاعات، داده‌ها، تکنیک‌ها، ابزارها، چشم‌اندازها، مفاهیم و یا نظریه‌ها را از دو یا چند رشته یا بدنه‌ای از دانش‌های تخصصی ادغام می‌شود. برای اینکه فهم اساسی نسبت به موضوع تسریع شود یا برای حل مسائلی که راه‌حل‌های آن فراتر از محدوده یک رشته یا زمینه عملی تحقیق است مورد استفاده قرار می‌گیرد. (میلر و پت، ۲۰۱۹)^{۲۷}

مثال از اصول فیزیک برای درک صوت‌شناسی موسیقی استفاده می‌کنند (استمبر، ۱۹۹۸).

بین رشته‌ای^{۳۴}: بر خلاف دیگر انواع ذکر شده، بین رشته‌ای بر پایه رشته‌ای منحصر به فرد نیست، بلکه فصل مشترک چند رشته مختلف است. در حقیقت، موضوع واحدی است که می‌تواند بین چندین رشته مختلف قرار گیرد و از زوایای متفاوت بررسی شود. شایان ذکر است که هر گاه بین رشته‌ای بر مسئله‌ای خاص متمرکز شود، آنگاه می‌توان آن را میان رشته‌ای در نظر گرفت. (افتخاری، ۱۳۸۸)

میان رشته‌ای^{۳۵}: تحلیل میان رشته‌ای مستلزم یکپارچه‌سازی دانش حاصل از رشته‌های مختلف علمی در مورد یک موضوع است. دانش، مفاهیم، ابزارها و قواعد تحقیقاتی هر رشته به گونه‌ای در نظر گرفته شده و مقایسه و ترکیب می‌شوند که درک حاصله بزرگ‌تر از مجموع اجزا باشد.

مطالعات ترارشته‌ای^{۳۶}: بررسی‌ها و پژوهش‌های ترارشته‌ای را می‌توان آمیزه‌ای از پژوهش‌های میان رشته‌ای و مطالعات مشارکتی دانست. (زاهدی، ۱۳۸۸)

مطالعات یکپارچه^{۳۷}: به طور کلی مطالعات میان رشته‌ای و ترارشته‌ای را مطالعات یکپارچه می‌نامند که با استفاده از دانش حوزه‌های ظاهراً غیر مرتبط، منجر به دانش و نظریه‌ای جدید می‌شود. (زاهدی، ۱۳۸۸)

۲-۴-۲- مفهوم میان رشته‌ای در عصر حاضر

به اعتقاد کلین^{۳۸} (۱۹۹۶) در جامعه پسامدرن^{۳۹} از واژه میان رشته‌ای برای توصیف کنش‌های زیر استفاده می‌شود:

(۱) یکپارچه‌سازی دانش: به اعتقاد بویکس مانسیلا و گاردنر^{۴۰} (۲۰۰۳) وظیفه اصلی مطالعات میان رشته‌ای یکپارچه‌سازی دانش و روش‌های مفهومی دو یا چند رشته‌ی علمی است. منظور از یکپارچه‌سازی، ترکیب در جهت ایجاد یک کل واحد است. یکپارچه‌سازی دانش یعنی مشخص‌سازی و ترکیب رشته‌های مربوط برای ایجاد درک جامعی از یک مسئله، موضوع یا سوال مورد بررسی که نمی‌توان تنها با تکابری یکی از رشته‌های دانش انجام داد.

(۲) یکپارچه‌سازی شیوه‌های تفکر در رشته‌ها: منظور از شیوه‌های فکری یعنی روش‌های اندیشیدن خاص یک رشته. تعیین و ترکیب اطلاعات از رشته‌های مختلف درباره یک موضوع یا مسئله کارسختی است؛ اما سخت‌تر از آن در نظر گرفتن و رعایت سبک تفکر هر رشته است.

(۳) بازشناسی و مواجهه با تفاوت‌ها: این جنبه از تحقیقات میان رشته‌ای در تعارض با ایده‌هایی است که معتقد بود باید بر تفاوت‌ها غلبه کرد تا اتحاد دانش ممکن شود. واقعیت این است که تفاوت وجود دارد. فقط باید به آن‌ها توجه داشته باشیم و پیامدهای احتمالی را در نظر بگیریم. (کلین، ۱۹۹۶)

(۴) فرایند دستیابی به ترکیب جدید: این فرایند شامل تصریح و حل تفاوت‌ها برای ایجاد یک راه‌حل یکپارچه برای یک مسئله یا مفهوم‌سازی یک موضوع است.

(۵) نوع دانش تولید شده: وقتی دانش و طرز تفکر با استفاده از ترکیب دو یا چند رشته‌ای که مجزاً بوده‌اند، به دست آمده باشد یک دانش میان رشته‌ای است؛ اما اگر از دانش و شیوه‌فکری رشته‌هایی مثل تاریخ یا جامعه‌شناسی برای خلق دانش یا حل مسئله استفاده شده باشد بیانگر دانش رشته‌ای است.

۲-۴-۳- الزامات و اهمیت تحقیقات میان رشته‌ای

عوامل متعددی در اهمیت و ضرورت انجام تحقیقات میان رشته‌ای دخالت دارند. برخی از این عوامل به شرح زیر هستند: (فولادچنگی و سامانی، ۱۳۸۵)

(۱) پیچیدگی انسان و نیز محیط اجتماعی و طبیعی همراه با تعدد روش‌های مطالعه و بررسی واقعیت‌های انسانی یا فیزیکی یکی از مهمترین عوامل توجه به تحقیقات میان رشته‌ای است. از سوی دیگر، رشد و پیشرفت علوم و در نتیجه تخصصی شدن آن سبب شده که دانش سازمان یافته (دیسپلین) یا علوم متعارف نتوانند به خوبی بر واقعیت منطبق شده و نمایانگر آن باشند.

(۲) رشد بیش از حد و روزافزون مرزها در علوم پیامدهایی به دنبال داشته است که این پیامدها توجیهی برای نیاز محیط‌های علمی به برنامه‌های میان رشته‌ای محسوب می‌شوند. برخی از این پیامدها عبارتند از:

- رواج دگماتیسم در اثر تخصصی شدن علوم
- رواج جزئی‌نگری، غیرواقع‌نگری و یکسویه‌نگری ناشی از تقطیع علم
- حاکمیت روش‌ها و مبادی انتزاعی و تجریدی فارغ یا حتی مغایر با واقعیت به ویژه ناشی از تحویل‌گرایی مفرط
- حاکمیت بی‌اطلاعی و بی‌ارتباطی رشته‌ها با یکدیگر و نبود تعامل مثبت میان آن‌ها
- عدم اطلاع از جامعیت و سازگاری درونی علم و نادیده انگاشتن دیدگاه کل‌گرایانه

- افزایش کارآمدی علوم در دست‌یابی به اهداف چند وجهی

- عدم وجود شرایط انتقال علوم کسب شده به موقعیت‌ها و نظام‌های مختلف

کلین‌وینوئل^{۴۱} (۱۹۹۸) معتقدند رواج تحقیقات میان رشته‌ای در سال‌های اخیر می‌تواند به دلایل کاربردی و شناختی منتسب کرد:

۱- دلایل کاربردی: یکی از مهمترین دلایل ضرورت تحقیقات میان‌رشته‌ای آن است که مسائل جهان امروز خیلی پیچیده‌اند و نمی‌توانیم تنها با یک رشته‌ی علمی واحد به حل آن‌ها بپردازیم؛ برای نمونه، درک و بررسی مسأله‌ی آلودگی هوا در اثر تسهیلات سوزاندن زباله‌ها مستلزم آن است که از چندین رشته مختلف استنباط کنیم. شیمی به ماکمک می‌کند تا تأثیر آلوده‌کننده‌ها بر جو زمین را بسنجیم. زیست‌شناسی تأثیر این عمل را بر نظام طبیعی مشخص می‌کند. اقتصاد در سنجش سودوزیان‌های رویکردهای مختلف به کار می‌آید و جامعه‌شناسی نیز به فهم پاسخ‌ها و واکنش‌های مردم به این نظام می‌انجامد. با استفاده از یک تحلیل میان‌رشته‌ای می‌توان دانش‌های حاصل از رشته‌های مختلف را با یکدیگر ترکیب کرد و به حل بهتری از مسأله آلودگی هوا رسید.

۲- دلایل شناختی یادست‌یابی به درک عمیق‌تر: برای نمونه، برداشت و یگانه‌سازی ابزارها و بینش‌های رشته‌های تاریخ، هنر و ادبیات محقق را قادر می‌کند تا تصویر کامل‌تری از یک رویداد یا شخصیت تاریخی ترسیم کند.

همانطور که در دو مبحث هرمنوتیک و میان رشته‌ای مطرح شد موضوع اصلی هرمنوتیک در این مقاله هرمنوتیک روشی و انتقادی است و دیدگاه میان رشته‌ای هم مربوط به انتقاد اصلی به حوزه مشکلات نگرش دانش تک رشته‌ای در حل مسایل مختلف است. بنابراین هرمنوتیک میان رشته‌ای فهمی روشی و انتقاد گونه نسبت به موضوع مورد بحث مقاله فراهم می‌آورد.

۲-۵-۵- هرمنوتیک میان رشته‌ای

رویکرد میان رشته‌ای به معنی ایجاد ارتباط و تلفیق هدفمند و روشمند مفاهیم، مهارت‌ها و روش‌های رشته‌های مرتبط این امکان را فراهم می‌سازد تا به بررسی و تحلیل مسائل و چالش پرداخت. این بخش از رویکرد میان رشته‌ای که با تحلیل و استدلال و نقد همراه است تحت رویکرد تفکر انتقادی مورد بررسی قرار می‌گیرد. (معیرزاده، ۱۳۹۰)

در نگاه اول هرمنوتیک و میان رشته‌ای ارتباط اندکی دارند ولی با تعمیق و بررسی دقیق‌تر می‌توان ارتباط معنایی

آن را بهتر درک کرد. فلسفه هرمنوتیک اخیراً در بحث‌های آموزش و پژوهش شروع شده است. (گالک، ۱۹۹۲)^{۴۲} اگرچه هنوز با تئوری میان رشته‌ای خیلی همراه نشده است ولی به طور کامل با بحث‌های فلسفی بویژه فلسفه پست مدرن درگیر است. (رین هوت، ۲۰۱۱)^{۴۳} علیرغم فقدان تعامل اساسی، حداقل یک رابطه تاریخی بین این دو مفهوم وجود دارد هر دو موضوع میان رشته‌ای و هرمنوتیک در فضای آشفته فکری جنگ‌های جهانی دوم بیان شدند. اصطلاح بین رشته‌ای در اواخر دهه ۱۹۲۰ در اتاق‌های فکر مرکز تحقیقات علوم اجتماعی (اس اس ار سی)^{۴۴} در نیویورک شکل گرفت (فرانک، ۱۹۸۸)^{۴۵}. درحالی که واژه هرمنوتیک دارای یک میراث طولانی است که تقریباً ۲۵۰۰ سال می‌باشد این حال اولین بار در تابستان ۱۹۲۳ در سخنرانی‌های مارتین هادبگر^{۴۶} هرمنوتیک در مفهوم فلسفی خاص خود مورد استفاده قرار گرفت. به واقع هماهنگی در دو موضوع فرهنگ انقلابی^{۴۷} و مکاتب فکری^{۴۸} باعث فراهم آمدن خطوط ارتباطی دو مبحث هرمنوتیک و میان رشته‌ای شده است.

۲-۵-۱- فرهنگ انقلابی یا انتقادی

ماهیت مفاهیم هرمنوتیکی در ابتدا به واقع باز فهم جدید و تغییر در سطح نگرش به متون مقدس جهت نوعی فهم عمیق‌تر و جامع‌تر بوده است و در ادامه در سیر تکاملی خود انواع متون و علوم را تحت تأثیر خود قرار داد. به واقع نوعی انقلابی‌گری در ماهیت فهم متون در بستر فهم هرمنوتیکی قرار دارد که آن را می‌توان در ابعاد گسترده سایر علوم هم مشاهده کرد. مفهوم میان رشته‌ای نیز نوعی انقلابی‌گری را در درون خود دارد. مفهوم مدرنیته و ایجاد تخصص‌گرایی در رشته‌های مختلف علمی پارادایم غالب در علوم مختلف بوده است. تخصص‌گرایی باعث ایجاد رشته‌های مختلف علمی با سطح دانش زیاد و مخصوص به آن رشته شده است بدون اینکه به سایر جنبه‌های علمی و ماهیت کلی علوم توجه شده باشد. مفهوم میان رشته‌ای با نوعی از مفهوم انقلابی‌گری به نقد و چالش مفهوم رشته‌گرایی پرداخته است به نحوی که بر اساس ماهیت کلی علوم سعی در نزدیک کردن و چند رشته‌ای کردن علوم و پرورش تفکر چند بعدی بودن دانش را هدف خود قرار داده است.

۲-۵-۲- مکاتب فکری

در واقع ماهیت هر دو موضوع از فضای فکری جنگ جهانی دوم به جهت شرایط خاص زمانی از مکاتب فکری و فلسفی

انتقادی نشات گرفته است. علم مدرن و اثبات گرایی از اواسط قرن و فراتر از آن، برجسته بوده است، اما بعد از اولین جنگ جهانی به سوی چیزی فراتر از مدرنیته روشنگر، به طور جدی گام برداشته شد. هرموتیک و بین رشته ای بخشی از این جنبش بزرگ است. مسلماً پروژه های مربوطه هایدگر و موسسه اس اس ار سی در دامنه و جهت گیری کاملاً متفاوت هستند با این وجود، آنها در هدف عبور از محدودیت های خاصی که در مدرنیته وجود دارد همگرا هستند. همانطور که بین رشته ای در چرخه عمر فکری دانشگاه در قرن بیستم به بعد شکل می گیرد به همین گونه دیدگاه های ابتدایی هایدگر به طور کامل در هرموتیک فلسفی گادامر^{۴۹} شکل می گیرد، واضح است که هر کدام به دنبال روش های متفاوت برای غلبه بر بیگانگی مستتر در آگاهی مدرن هستند (آگاهی مدرن فاقد فهم کلی و جامع است). (کلارک، ۲۰۱۶)^{۵۰}

استراتژی مناسب برای رسیدن به آن، مجهز است. در حقیقت، توجه دقیق به مسئله نظریه بین رشته ای ارتباط آن را با هرموتیک نشان می دهد. (کلارک، ۲۰۱۶)

در این راستا ابعاد گوناگون مسئله بین رشته ای با شیوه هرموتیکی تبیین می شود و چندین پارامتر مهم از آن استخراج می شود که در فهم میان رشته ای و ارتقاء آن موثر می باشد.

۲-۵-۳-۱- فقدان چهار چوب نظری در میان رشته ای

از دیدگاه پارادایم رشته ای در آکادمی های دانشگاهی مدرن، حداقل مشکل بین رشته ای این است که، تا حد زیادی (شاید اساساً) بدون توجه نظری است. به رغم موقعیت ممتاز بین رشته ای در سخنرانی های علمی، اصطلاح نظریه بین رشته ای، چیزی بیشتر از رویکردها و دیدگاه های متفاوت چندگانه نسبت به مفهوم رشته را نشان نمی دهد. (اسمیت، ۲۰۰۵)^{۵۲}

در حقیقت، بین رشته ای، اغلب به عنوان یک تکنیک یا روش برای پاسخ دادن به مشکلات پیچیده و چند وجهی در نظر گرفته می شود، در حالی که برنامه های مطالعات بین رشته ای در دانشگاه سعی کردند بین رشته ای مطابق با ساختار اجرایی مشابه با رشته های آکادمیک انجام شود. بنابراین، نه یک فلسفه پذیرفته شده عمومی برای بین رشته ای وجود دارد و نه یک روش میان رشته ای منسجم (دارای ارتباط یا نتیجه منطقی) وجود دارد. (فرودمن و کلین، ۲۰۱۰)^{۵۳}

دشواری اساسی در مواجهه با نظریه بین رشته ای، این است که با توجه به شرایط بحث، هیچ نشانه مشخصی از این که چگونه چنین نظری می تواند در وهله اول فرموله شود وجود ندارد. در چهارچوب مفهومی در نظر گرفته شده برای پارادایم رشته ای، مشخص نیست که چگونه میان رشته ای می تواند چیزی جز یک روش برای گردآوری دیدگاه های رشته ای و یا به کار گیری آنها برای حل مسائل پیچیده باشد مگر اینکه تنها نشان دهنده یک مرحله واسطه در ظهور یک شاخه جدید یا زیرشاخه تحقیقی باشد که در نهایت به شکل یک رشته جدید بروز خواهد کرد. (کلارک، ۲۰۱۶)

۲-۵-۳-۲- وجود نگرش مختلف به عملکرد میان رشته ای

نگرش های مختلف مطرح شده در اقسام مختلف حسابداری گویای نگرش های کاملاً متفاوت نسبت به موضوع میان رشته ای است. در اقسام میان رشته ای گونه های مختلف با تنوع مفاهیم و روش های گوناگون مطرح شد. این فراوانی تحلیل ها نگرش های متفاوتی به میان رشته ای می

توسعه هرموتیک بین رشته ای به عنوان یک نظریه تجربه و تعلیم بین رشته ای برای رشد و عملیاتی شدن آن شناخته می شود. با این حال، در این مفهوم نه به طور واقعی و نه اساساً کاربرد هرموتیک برای حل تبیین نظریه بین رشته ای مورد استفاده نیست بلکه شناختن چهارچوب ماهیت هرموتیکی تجربه میان رشته ای، آن را برای توسعه یک تئوری بین رشته ای درون زا به حرکت در می آورد. (کلین، ۲۰۰۵)^{۵۱}

به واقع هدف ما، خیلی استفاده از کاربرد تئوری هرموتیک برای مسئله بین رشته ای نیست، بلکه هدف اصلی درک یکپارچگی، اثربخشی و اهمیت اساسی عمل بین رشته ای است، زمانی که ویژگی هرموتیکی بنیادی بین رشته ای به وضوح درک و تفسیر شده است.

۲-۵-۳-۲- ابعاد گوناگون شناخت هرموتیکی میان رشته ای

به طور واضح فهم هرموتیکی از میان رشته ای، بر این ویژگی تاکید می کند که، میان رشته ای ها صرفاً تکنیک هایی برای به کار گیری در رشته های دانشگاهی نیستند، بلکه تلاش دارند که هستی شناسی متمایزی از فهم موضوع را فراهم کنند. شناخت ویژگی هرموتیکی از پدیده ای بین رشته ای برای ایجاد یک نظریه بین رشته ای منسجم و درک اهمیت عمل بین رشته ای ضروری است. در واقع، ویژگی اصلی در عمل بین رشته ای تنها زمانی به طور کامل درک می شود که این تجربه بین رشته ای از طریق هرموتیک تفسیر شده باشد. معیناً هرمونیک به طور منحصر به فردی برای شناسایی هم زمان موضوع بحث مسئله میان رشته ای و توسعه یک

دهد که ایجاد یک فهم مشترک نسبت به میان رشته ای را بسیار سخت می کند.

۲-۵-۳- شناخت از ماهیت اصلی وظیفه میان رشته‌ای

برای یک نظریه بین رشته ای منسجم، بالا بردن مشخصات تجربه بین رشته ای، درک آن و تفسیر اجرای بین رشته ای بر این اساس، امری مهم و حیاتی است. به این ترتیب، مشهود است که وظیفه تئوری بین رشته ای موضوعی مهم برای بکارگیری بیشتر یا کمتر فلسفه و روش شناسی مناسب نیست، بلکه به واقع، مسأله اصلی بین رشته ای به صرفه بودن و استراتژی در مورد نحوه عملکرد مورد انتظار و خواسته های مربوط به کارکرد موضوع میان رشته ای است. (دریدا، ۱۹۸۲)^{۵۴}

۲-۵-۳-۴- توجه به موضوع تجربه در شناخت موضوع میان رشته ای

فلسفه هرمنوتیک گادامر به طور منحصراً به فردی مجهز به منابع مفهومی لازم برای رسیدگی به مشکل نظریه بین رشته ای است. تئوری تجربه هرمنوتیک که گادامر در کتاب خود آن را بسط داده است چهارچوب تئوری تجربه میان رشته ای را ثابت می کند. با این حال، توجه داریم کاربرد تفکر هرمنوتیک برای مسئله نظریه بین رشته ای مطرح نیست. بلکه هدف بررسی عمیق تر از حقیقت آن و تاثیر هرمنوتیک تئوری بین رشته ای است که به این ترتیب اهمیت اقدامات بین رشته ای را برای روشن شدن موضوع را بیان می کند. (کلین، ۲۰۰۵)

تئوری تجربه هرمنوتیک گادامر دقیقاً بازتاب نوعی از تجربه فهم است که در علوم انسانی فراتر از دامنه روش شناسی رخ می دهد. در حقیقت، نظریه گادامر در همه جا با تجربه فهم در علوم انسانی مرتبط است، همچنانکه او نظریه هرمنوتیک خود را توسعه می دهد (گروندین، ۲۰۱۱).^{۵۵}

۲-۵-۳-۵- تبیین مشخصه زبانی در هرمنوتیک بین رشته ای

جهت انتقال از مسئله بین رشته ای ناشی از یک مدل رشته ای ایستا به تجربه هرمنوتیک پویا باید ریشه یابی مشخصات اقدامات بین رشته ای نظیر کاربردی بودن، مسئله محور بودن، گفتگومانی بودن و مطالعه لیبرال از علوم انسانی به عنوان یک تعلیم بین رشته ای جدید شناسایی گردد.

ویژگی هرمنوتیک بین رشته ای به طور وضوح بیشتر بر دو جنبه از تکنیک بین رشته ای تمرکز می کند: ۱. تاکید بر مشخصه های سه گانه تاکید بر کاربرد، گفتگومان محور بودن و محوریت مسئله (قرار گرفتن بر مفهوم اصلی)، ۲. تاکید بر

مطالعه غیررشته ای یا لیبرال در علوم انسانی. (کلین، ۲۰۰۵) سه مشخصه تعیین شده باهم، تفسیر مجدد تفکر بین رشته ای را به عنوان یک پدیده هرمنوتیک نشان می دهند.

گادامر به طور خلاصه در مقدمه ویرایش دوم کتاب روش و حقیقت می نویسد که قصدش این است که محدودیت ادعاهای آگاهی مدرن را بوسیله نشان دادن آنچه که در مشخصات زبانی مشخص می شود، نشان دهد. به واقع تاکید بر مشخصه های کاربردی بودن، مسئله محور بودن، گفتگومانی بودن و مطالعه لیبرال یا میان رشته ای از علوم انسانی به نوعی ناشی از مشخصات زبانی در فهم هرمنوتیکی میان رشته ای می باشد. (گادامر، ۲۰۰۰)

۲-۶- ماهیت میان رشته ای حسابداری

از دیرباز پیرامون ماهیت، چپستی و چرایی حسابداری بحثهای طولانی مطرح بوده است. هر یک از نهادها و صاحب نظران حسابداری بر حسب شرایط و کارکردهای اقتضایی، اقدام به ارایه تعریف یا تصویری از حسابداری نموده اند و در حال حاضر، حسابداری به عنوان یک رشته دانشگاهی معتبر در سطح دنیا شناخته شده و به عنوان یکی از علوم اجتماعی تلقی می گردد (نیکومرام و نونهال نهر، ۱۳۹۱).

پیرامون ماهیت، چپستی و چرایی حسابداری، همواره بحث و نظر پردازی های زیادی وجود داشته است. سومبارت معتقد است که حسابداری، برخاسته از یک نظام سرمایه داری است که به تناسب تغییرات و پیشرفت های اقتضایی در هر یک از جوامع، تکامل یافته و دگرگون شده است.

جهان امروز با تغییرات شگرف و رشد و سرعت فزاینده با مولفه هایی نظیر جهانی شدن، رشد فناوری های نوین و تغییرات استراتژیک نیازمند حسابداری با ماهیت میان رشته ای است. البته ماهیت حسابداری یک میان رشته ای است که در تعامل وسیع با سایر رشته ها است اما فهم دقیق و شناسایی کارکردهای سایر رشته ها در حسابداری می تواند به درک هرچه بیشتر ماهیت میان رشته ای حسابداری کمک کرده و باعث ارتقای آن شود. توجه داریم که شناخت ابعاد هرمنوتیک میان رشته ای برای حسابداری نیز می تواند در ارتقاء مطالعات میان رشته ای حسابداری نقش کلیدی داشته باشد.

اگر هدف حسابداری را ارائه اطلاعات مفید در تصمیم گیریهایی اقتصادی و ایفای مسئولیت پاسخگویی بدانیم حسابداری تقریباً باید با تمامی بخش های جامعه مرتبط بوده و از همه آنها تاثیر پذیرفته و می تواند بر آنها نیز موثر باشد، لذا پیرامون بحث درباره نحوه عملکرد و روشها و تکنیک های آن به هیچ وجه نمی توان از سایر علوم و دانشها و روشها و تکنیک

های آنها غفلت کرد. ریچاردسون معتقد است که در حال حاضر، حسابداری مجموعه‌ای از مهارتها و تکنیکها است که نقش یک سکوی پرتاب برای خلق بزرگترین بنگاههای خدماتی و موسسات حرفه ای مشهور را ایفا می کند. (ریچاردسون، ۲۰۰۸: ۲۴۸)^{۵۶}

بنابراین، توجه به هدف اصلی و زیر بنایی حسابداری به عنوان یک سیستم اطلاعاتی بسیار گسترده و مورد توجه در جامعه (تهیه و ارائه اطلاعات مفید) نیازمند توجه مستمر و بسیار عمیقی می باشد. حسابداری بایستی بتواند متناسب با تغییرات شرایط محیطی، خود را تغییر داده و همواره نقشی موثر و ارزنده در جامعه ایفا نماید. لذا مطالعات میان رشته ای حسابداری به دلیل داشتن منشاء مشترک در همه علوم در راستای تطبیق با شرایط تغییر پذیر، تکامل و ارتقاء رشته حسابداری، امری ضرورت و انکار ناپذیر می باشد.

۷-۲- پیشینه و تحقیق‌های مرتبط

در این زمینه تحقیقات بسیار کمی وجود دارد برخی از تحقیقاتی که به موضوع پژوهش مرتبط است ارایه می گردد.

هاسلم و دیگران (۲۰۱۹)^{۵۷} در این مقاله ای با عنوان حسابداری رهائی بخش و حاکمیت شرکتی: چشم اندازهای انتقادی و بین رشته ای با رویکرد انتقادی و میان رشته ای از عنوان حسابداری رهایی بخش و ارتباط تنگاتنگ آن با حاکمیت شرکتی بحث کرده اند. آنها اشاره دارند که حسابداری و حاکمیت شرکتی از نزدیک ارتباط دارند. بسته به نحوه ارائه حسابداری، ممکن است استدلال شود که یکی دلالت بر دیگری دارد. از لحاظ موضوع و نظریه پردازی انتقادی بین این دو همپوشانی وجود دارد. علاوه بر این، در نظریه پردازی، زمینه حسابداری اهمیت دارد و این زمینه حسابداری به وضوح شامل شرکت و مقررات آن می شود. در مقاله از دیدگاه های انتقادی حسابداری صحبت شده است و اشاره دارد که حسابداری باید خود را از قید و بندهای موجود خود رهایی دهد و در خدمت دنیای بهتر قرار گیرد. آنها اشاره دارند که به رویکردهای انتقادی مبنی بر اینکه همیشه یک مورد برتر وجود دارد و باید به سمت آن حرکت کرد استدلال شده است که حسابداری هم می تواند در این راستا قرار گیرد و با توجه به اینکه حسابداری ابزاری برای حاکمیت شرکتی هست لذا حاکمیت شرکتی هم بدین صورت می تواند بر مبنی دنیای بهتر گام بردارد.

فاروق (۲۰۱۸)^{۵۸} در تحقیق خود به دنبال بررسی این مسئله است که: «چگونه می توان هرمنوتیک گادامری و ریکوری را در یک پروژه تحقیقاتی حسابداری تفسیری عملی

کرد؟ این مقاله با دو موضوع دوگانه انجام شده است: اول، مفاهیم کلیدی هرمنوتیک در نظریات دو فیلسوف بزرگ گادامر و ریکور بررسی شده است؛ و دوم، بینش تجربی پژوهشگر در استفاده از هرمنوتیک گادامری و ریکوری برای یک پروژه تحقیق حسابداری تفسیری به اشتراک گذاشته است. محقق بر اساس ادبیات موجود و تجربه خود م با استفاده از تئوری هرمنوتیک در یک پروژه تحقیق حسابداری تفسیری به مصاحبه عمیق با مدیران سازمان می پردازد. یافته های تحقیق حاکی از این که، فرایند تفسیر با استفاده از مفهوم اصلی حلقه هرمنوتیکی توصیف می شود. خواننده و متن در گفتگو مشارکت دارند. پیش فهم خوانندگان نقش کلیدی در این گفت و گوبازی می کنند و به ترسیم معنا از متن کمک می کند. با این حال، برای خواننده لازم است که خود را با رویکرد انتقادی و واکنشی برای رویایی با پیش فهم های بی حاصل و قدرت پنهان ساختارها و ایدئولوژی ها در متن های تفسیری، تطبیق دهد. هر خوانش از یک متن شامل تکمیل یک چرخه از قوس هرمنوتیک است که در آن خواننده از پیش پیکربندی به پیکربندی و در نهایت به پیکربندی مجدد متن خوانده شده حرکت می کند که به این موضوع با به دست آوردن افق های جدید فهم نایل می شود. این مقاله تاکید دارد که تحلیل چنین بینشهای برای محققان تفسیری در علوم اجتماعی، از جمله مطالعات حسابداری و مدیریت، و همچنین افرادی که در علوم طبیعی کار می کنند، ارزشمند خواهد بود.

پارکر و گاتری (۲۰۱۷)^{۵۹} در تحقیق خود روند ۳۰ ساله از مجله حسابداری، حسابرسی و پاسخ دهی ۶۰ را نشان می دهند و آینده آن را ترسیم می کنند. در این تحقیق بین شده است محققان حسابداری میان رشته ای خواسته شده که تحقیق نوآورانه داشته باشند و اصیل و خلاق باشند. و از تمرکز محدود و انزوای اجتماعی دور شوند. علاوه بر این، اشاره می کند که محققان باید در مورد انگیزه خود، تئوری ها و ارزش ها جدی بوده و اگر قصد کمک به عملکرد، رویه ها دارند و می خواهند یک نقش یک عنصر موثر جامعه اجتماعی را داشته باشند، باید انعکاسی مناسب در این عرصه را داشته باشند.

کلارک (۲۰۱۶)^{۶۱} یک پژوهش نوین را با عنوان هرمنوتیک میان رشته ای در حوزه هرمنوتیک میان رشته ای انجام داده است. این پروژه نه تفسیر هرمنوتیکی از میان رشته ای و نه کاربرد هرمنوتیک برای حل مساله تئوری میان رشته ای را بیان می کند، بلکه ساختارمندی تئوری میان رشته ای ناشی از فهم هرمنوتیکی از شناخت موضوع میان رشته ای را مورد بررسی قرار می دهد. در این تحقیق تاریخچه، انواع

هرمنوتیک، روش های آن و مفهوم فلسفی هرمنوتیک از شلاپرماخر و گادامر ارائه شده است و همچنین مباحث مربوط به میان رشته ای و شکل گیری ارتباط این دو مفهوم از لحاظ تاریخی و فلسفی مورد تحلیل قرار گرفته و به طور خلاصه در چند محور اساسی بین شده است.

۱- فقدان چهار چوب نظری در میان رشته ای. ۲- وجود نگرش مختلف به عملکردمیان رشته ای. ۳- شناخت از ماهیت اصلی وظیفه میان رشته ای. ۴- توجه به موضوع تجربه در شناخت موضوع میان رشته ای. ۵- تبیین ابعاد هرمنوتیک بین رشته ای

پارکر و گاتری (۲۰۱۴)^{۶۲} در تحقیق خود با عنوان جهت گیری در تحقیقات حسابداری بین رشته ای به بررسی وضعیت فعلی و مسیر حرکت حسابداری میان رشته ای پرداخته است. در این تحقیق ادبیات میان رشته ای، تجزیه و تحلیل شده و مسیر حرکت آن مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. یافته های تحقیق حاکی از این است که حسابداری بین رشته ای رشد مدام و توسعه ای داشته است. علی الرغم فشارهای ناشی از اصلاحات اهدافی بر مبنای تحقق حرفه ای توسط سیستم های عملکردی دانشگاه و دولت، موضوع میان رشته ای توانسته جایگاه خود را در محافل علمی بدست آورد.

جیکل و کارتر (۲۰۱۴)^{۶۳} به بررسی نقش تحقیقات حسابداری بین رشته ای و ارائه راه کارهایی برای گسترش دامنه خلاقانه آن پرداخته است تا پدیده معاصر طیف قابل توجهی را دربر گیرد. آنها اشاره دارند که یکی از ویژگی های تعریف شده تحقیق بین رشته ای حسابداری این است که باید یک فضای خلاقانه باشد که در آن ایده های جدید ظاهر شوند و برنامه های جدید شکوفا شوند. آنها در این تحقیق سه فضای خلاق تحقیق علمی را مشخص کرده اند: فضای رسانه ای، فضای مجازی و فضای فرهنگی مناسب که در آن تحقیقات حسابداری بین رشته ای ممکن است به شکوفایی ادامه دهد.

قاسمی و مبیدی (۱۳۹۴) در تحقیق خود اشاره دارند که یکی از ابزارهایی که می تواند در رشد و توسعه تمامی علوم، به ویژه علوم انسانی نقش داشته باشد، توسعه مطالعات میان رشته ای است. آنها اشاره دارند که توسعه مطالعات میان رشته ای در صورتی که به افزایش هم افزایی علمی صاحب نظران رشته های مرتبط در حوزه علوم انسانی و نیز ارتقای توانمندی علمی استادان، دانشجویان و پژوهشگران و کاربردی تر شدن علوم انسانی در کشور منجر شود، می تواند در رشد و توسعه علوم انسانی و اجتماعی مؤثر واقع گردد.

موسوی (۱۳۹۱) در تحقیق خود با عنوان هرمنوتیک پیش زمینه ها و تحولات آنتحولات مهم در تاریخ فلسفه علم در قرن

بیستم را مورد بررسی قرار می دهد که عبارتند از: ۱- اثبات گرایبی ۲- ابطال گرایی کارل پوپر و برنامه پژوهشی لاکاتوش ۳- ساختار گرایی و نسبیت گرایی تامس کوهن ۴- هرمنوتیک. با غلبه هرمنوتیک بر عرصه فلسفه علم، تحول اساسی در زمینه روش شناسی صورت گرفت. در این تحقیق ضمن پرداختن به پیش زمینه های اثر گذار بر هرمنوتیک، گزارش تحلیلی کوتاهی از انواع هرمنوتیک ارائه شده است

نیکومرام، نونهال مهر (۱۳۹۱) در تحقیق خود با عنوان بازشناسی مطالعات بین رشته ای در حسابداری و حسابرسی در مورد چپستی، چرایی ماهیت حسابداری بحث شده و سپس در مورد مفهوم، نقش و ضرورت ماهیت میان رشته ای مطالبی ارائه کرده اند. در ضمن ارائه اهم پژوهش های میان رشته ای در ادبیات حسابداری و حسابرسی، تحلیلی از اوضاع و روند کنونی پژوهش های میان رشته ای ارائه شده است. آنها تاکید دارند که انجام پژوهش های میان رشته ای در حسابداری و حسابرسی تنها راهکار حل چالش و معضلات کنونی و آینده حسابداری خواهد بود.

فولادچنگی، سامانی (۱۳۸۵) در مورد تأثیر مطالعات میان رشته ای در اعتلای علوم انسانی ابتدا به اهمیت و ضرورت گسترش تحقیقات میان رشته ای در علوم انسانی و دانشگاه ها اشاره می کنند، پس از آن به مفهوم مطالعات میان رشته ای و شرایط انجام آن می پردازند. مشکلات این گونه تحقیقات نیز در ادامه تحقیق مطرح شده و در پایان به راه های غلبه بر این مشکلات اشاره می شود.

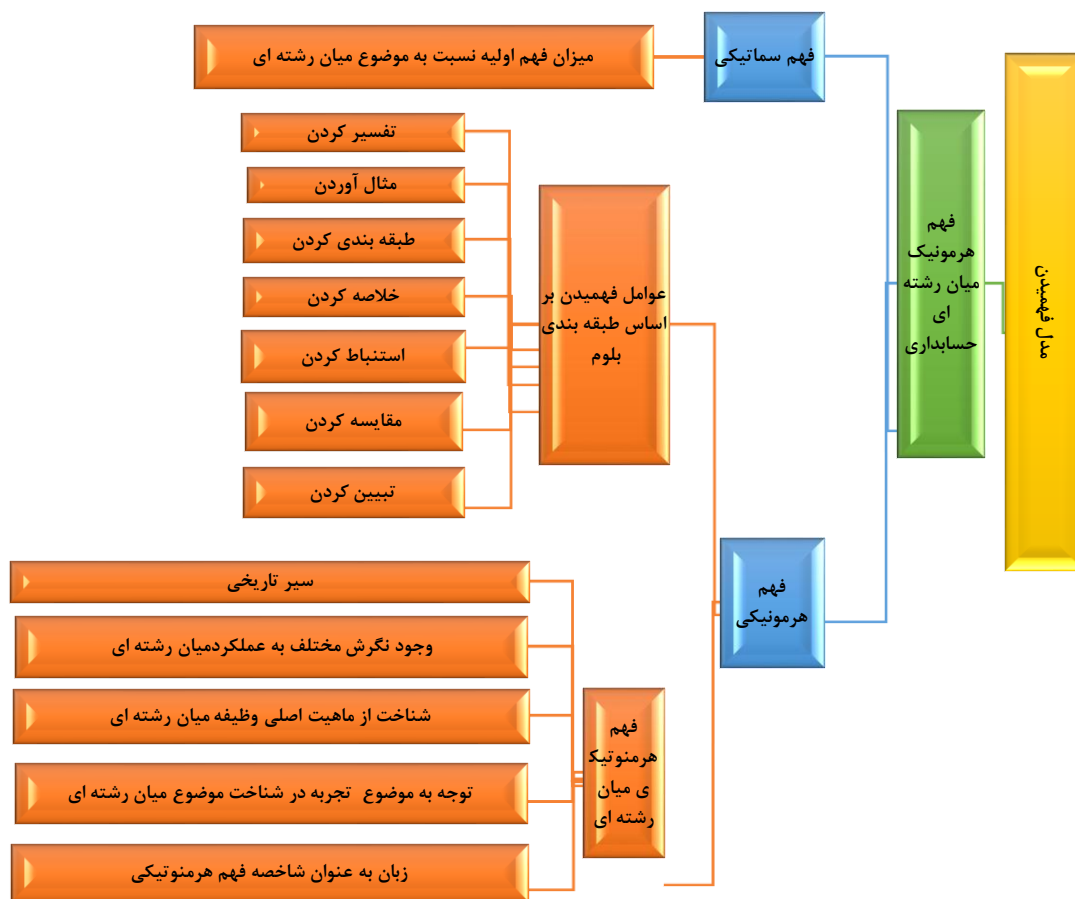
۲-۸- مدل مفهومی

مدل مفهومی تحقیق که در نمودار ۱ نشان داده شده بر اساس یک مدل پیشنهادی از سوی مولف است. این مدل بر اساس ادبیات موضوع ناشی از مفاهیم هرمنوتیک و هرمنوتیک میان رشته ای و همچنین مدل اصلاح شده بلوم در حوزه فهمیدن و یادگیری، استخراج شده است.

بنجامین ساموئل بلوم^{۶۴} روانشناس آموزشی آمریکایی است یکی از اثرگذارترین چهره های روانشناسی آموزشی است.

نظریه بلوم در مقوله فهم، یادگیری و آموزش و مطرح شده است این نظریه در سه حوزه طبقه بندی شده است: (کراتول، ۲۰۰۲) ۱- حوزه شناختی ۲- حوزه عاطفی ۳- حوزه روانی حرکتی. هر یک از این حوزه ها دارای طبقه و خرده طبقه های مختلف است که در مدل طراحی شده با توجه به اینکه موضوع هرمنوتیک، فهمیدن است تنها از حوزه شناختی و طبقه فهم و خرده طبقه های آن، مورد استفاده قرار گرفته است. لازم به ذکر است که حوزه شناختی شامل ۶ طبقه

به شرح ۱- یادآوری یا به ذهن سپاری^{۶۵} - ۲- فهم^{۶۶} - ۳- به کار بستن (کاربرد)^{۶۷} - ۴- تحلیل کردن^{۶۸} - ۵- ارزشیابی^{۶۹} - ۶- آفریدن یا خلق^{۷۰} است. همچنین خرده طبقه فهم شامل ۱- تفسیر کردن^{۷۱} - ۲- مثال آوردن^{۷۲} - ۳- طبقه بندی کردن^{۷۳} - ۴- خلاصه کردن^{۷۴} - ۵- استنباط کردن^{۷۵} - ۶- مقایسه کردن^{۷۶} - ۷- تبیین کردن^{۷۷} است.

نمودار ۱- مدل کلی تحقیق

۳-۲- روش شناسی پژوهش

این پژوهش این پژوهش از نوع توصیفی است و به لحاظ شیوه اجرا، از نوع تحقیقات پیمایشی بوده و جامعه آماری این پژوهش، دانشجویان و اساتید رشته حسابداری هستند. تعداد نمونه انتخابی در این پژوهش ۱۹۶ نفر می باشد که براساس سطح اطمینان ۹۵ درصد و میزان خطای ۷ درصد محاسبه شده و به صورت تصادفی توزیع شده است. جامعه اماری پژوهش دانشجویان و اساتید رشته ای حسابداری هستند. برای گردآوری اطلاعات از مطالعه کتابخانه‌ای در زمینه مبانی نظری و ادبیات تحقیق موضوع، شامل منابع کتابخانه‌ای، مقالات، کتابهای مورد نیاز و نیز از شبکه جهانی اطلاعات استفاده شده و از تحقیق میدانی به منظور جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از پرسشنامه استاندارد استفاده

۳- فرضیات و روش شناسی پژوهش

۳-۱- فرضیه های پژوهش

با در نظر گرفتن سطوح فهم و عوامل فهم هرمنوتیکی، فرضیه های مورد بررسی در این پژوهش به شرح زیر می باشد:
فرضیه اول عبارت است از: فهم سمانتیکی (اولیه) بابت میان رشته ای حسابداری وجود دارد که موجب ارتقاء آن می شود.
فرضیه دوم عبارت است از: فهم هرمنوتیکی (فهم عمیق) بابت میان رشته ای حسابداری وجود دارد که موجب ارتقاء آن می شود.
فرضیات تدوینی به صورت کلی است و به نحوی است که بتواند موضوع مورد بررسی را پوشش دهد

شده است. تعداد سوالات تدوینی پرسشنامه برای فرضیات مشخص شده ۵۵ سوال بوده که در اختیار ۱۰ متخصص و برخی از آزمودنی ها گذاشته شده و نتایج مورد نظر از طریق آزمون لاوشه به تعداد ۳۱ سوال مرتبط و مناسب موضوع فرضیات منتهی شده است. پرسشنامه استاندارد پژوهش متشکل از دو بخش اصلی طراحی شده است که، بخش اول ویژگی های جمعیت شناختی پاسخگویان را از لحاظ پارامترهایی همچون مدرک تحصیلی، مسئولیت حرفه ای، سابقه کار، روحیه همکاری و تعامل با سایر دوستان در رشته های علمی دیگر تعداد کتاب مطالعه شده در راستای فهم عمیق تر مبنای فکری، تعداد کتاب مطالعه شده مربوط به سایر رشته های مرتبط با حسابداری مورد بررسی قرار می دهد. بخش دوم، نیز حاوی سوالاتی است که میزان فهم اولیه نسبت به میان رشته ای بودن حسابداری و همچنین میزان فهم هرمنوتیکی نسبت به میان رشته ای بودن حسابداری را مورد سنجش قرار می دهد. روایی و پایایی پرسشنامه براساس الفای کرباخ بررسی شده است. جهت تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار اسپس اس ۲۰ از آمار توصیفی و استنباطی مختلف در راستای بررسی داده های جمع اوری شده و تجزیه و تحلیل فرضیات، استفاده شده است.

۴- تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش

۴-۱- آمار توصیفی

در نمونه آماری ۱۹۶ نفری مورد مطالعه ۸ درصد دانشجوی کارشناسی ارشد، ۱۵ درصد مدرک کارشناسی ارشد، ۵۹ درصد دانشجوی دکتری و ۱۸ درصد پاسخ دهندگان دارای مدرک دکتری می باشند که حدود ۸۰ درصد از جامعه آماری از تحصیلات بسیار بالا برخوردارند. همچنین از نمونه آماری ۱۴،۳ درصد استاد دانشگاه، ۲۳ درصد پاسخ دهندگان مدیر حرفه ای، ۳۷،۲ درصد مالی، حسابدار یا حسابرس می باشند و ۲۵ درصد مسئولیت حرفه ای ندارند. و حدوداً ۴۳ درصد از پاسخ دهندگان دارای سابقه کار کمتر از ۵ سال، ۳۱ درصد سابقه کار بین ۵ تا ۱۰ سال و ۲۶ درصد سابقه کار بیشتر از ۱۰ سال دارند.

در نمونه آماری ۴۲ درصد افراد کمتر از ۴ کتاب در سال، ۱۴ درصد کمتر از ۲ کتاب در سال، ۲۵ درصد کمتر از ۶ کتاب در سال، ۱۱ درصد کمتر از ۸ کتاب در سال و ۸ درصد بیشتر از ۸ کتاب در سال مطالعه می کنند و این موضوع نشان می دهد افراد برای رسیدن به فهم عمیق تر مبنای فکری خود تلاش می کنند. همچنین حدود ۱۴ درصد پاسخ دهندگان با دیگر رشته ها همکاری خیلی زیاد و حدود ۲۷ درصد همکاری زیاد

و حدود ۴۶ درصد همکاری متوسط، حدود ۹ درصد همکاری کم و حدود ۴ درصد همکاری خیلی کم دارند. این نتیجه مشخص می کند افراد لزوم همکاری با رشته های دیگر را برای افزایش آگاهی و پیشرفت در رشته تخصصی خود را متوجه شده اند و این موضوع را نیاز اساسی می دانند. همچنین حدود ۱۴ درصد از پاسخگویان کمتر از ۲ کتاب، حدود ۴۱ درصد کمتر از ۴ کتاب، حدود ۲۶ درصد کمتر از ۶ کتاب، حدود ۱۲ درصد کمتر از ۸ کتاب و حدود ۷ درصد بیشتر از ۸ کتاب در سال مطالعه می نمایند. این آمار نشان دهنده مطالعه نسبتاً خوب پاسخگویان در زمینه رشته های مرتبط با حسابداری می باشد.

۴-۲- آزمون فرضیه ها

۴-۲-۱- آزمون فرضیه اول

فرضیه اول عبارت است از: فهم سمانتیکی (اولیه) بابت میان رشته ای حسابداری وجود دارد که موجب ارتقاء آن می شود. جهت بررسی این فرضیه ۸ سوال با طیف لیکرت ۵ سطحی شامل گزینه های خیلی کم معادل عدد ۱، کم معادل عدد ۲، متوسط معادل عدد ۳، زیاد معادل عدد ۴ و خیلی زیاد معادل عدد ۵ تدوین شده است. تعداد پاسخ های هر سوال برابر ۱۹۶ و درجه آزادی برابر ۷ می باشد. درجه آزادی برابر تعداد سوالات منهای یک می باشد

۴-۲-۱-۱- هماهنگی سوالات فرضیه اول : آزمون

فریدمن^{۷۸} و کندال^{۷۹}

جدول (۱) آزمون فریدمن و کندال را نشان می دهد که هر دو هماهنگی بین سوالات فرضیه را در راستای موضوع فرضیه مورد بررسی قرار می دهند. آماره هر دو آزمون توزیع کای اسکوتر است. آماره آزمون فریدمن با توزیع کای اسکوتر برابر ۲۹۸/۱۲۵ می باشد. ضریب همبستگی کندال یک آزمون ناپارامتریک است و بین ۰ و ۱ متغیر است. اگر ضریب کندال صفر باشد یعنی عدم توافق کامل و اگر یک باشد یعنی توافق کامل وجود دارد. آماره این آزمون با توزیع کای اسکوتر برابر ۲۹۸/۱۲۵ و ضریب توافق کندال برابر با ۰/۷۸ است مقدار p-value مربوط به هر دو آزمون برابر صفر و کمتر از سطح معناداری ۰/۰۵ می باشد. در نتیجه آزمون فریدمن و کندال نشان می دهد که سوالات این فرضیه با یکدیگر هماهنگ هستند و نشان از توافق بین پاسخگویان در خصوص فرضیه اول دارد.

جدول (۱): آزمون فریدمن و آزمون کندال فرضیه اول

فرضیه اول	تعداد	آماره آزمون	درجه آزادی	p-value
فریدمن χ^2	۱۹۶	۲۹۸/۱۲۵	۷	۰/۰۰۰
ضریب همبستگی کندال	۱۹۶	۰/۷۸	۷	۰/۰۰

گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد را حالت دیگر در نظر گرفته می‌شود. آزمون فرض برای این آزمون به صورت زیر می‌باشد:
 فرض صفر: توزیع داده‌ها به صورت تصادفی است.
 فرض بدیل: توزیع داده‌ها به صورت تصادفی نیست.
 اگر این آزمون در سطح خطای ۵٪ صورت گیرد چنانچه مقدار معناداری آزمون از سطح خطا بزرگتر باشد تصادفی بودن داده‌ها تایید می‌شود.

۴-۱-۲- روایی و پایایی فرضیه اول

آلفای کرونباخ که قابلیت اعتماد یا پایایی تحقیق را نشان می‌دهد بین مقدار ۰ تا ۱ در نوسان می‌باشد و هر چقدر به ۱ نزدیک شود سوالات فرضیه مربوطه به همان نسبت دارای اعتماد بالایی خواهد بود. میزان پایایی هر سوال پایایی پرسشنامه را در صورت حذف آن سوال نشان می‌دهد، در صورتی که مقدار آلفای کرونباخ با حذف سوالی بالا رود باید آن سوال از مجموعه سوالات حذف شود و در غیر این صورت آن سوال نباید از مجموعه سوالات حذف شود و وجود آن در تصمیم‌گیری نهایی ضروری است. مقدار آلفای کرونباخ کل برای ۸ سوال فرضیه اول برابر ۰/۶۰۱ می‌شود با توجه به اینکه این مقدار قابل قبول و مناسب است فرضیه اول به وسیله تمام سوالات این فرضیه مورد آزمون قرار می‌گیرد. برای بررسی فرضیه اول نیازی به حذف سوالی نمی‌باشد.

کوچک بودن تعداد گردش نمی‌تواند دلیل مناسبی برای تصادفی بودن داده‌ها ارائه دهد. بنابراین قاعده تصمیم‌گیری در آزمون فرض تصادفی بودن داده‌ها را به صورت زیر می‌نویسیم.
 فرض صفر (تصادفی بودن داده) را رد می‌کنیم اگر تعداد گردش‌ها کوچک باشد.

مقدار برش در سطر اول میانه در نظر گرفته شده است که برابر با ۴ (گزینه زیاد) می‌باشد در واقع داده‌ها به دو گروه تقسیم خواهد شد مقادیر کمتر از مقدار میانه و مقدار بیشتر از مقدار میانه و سپس گردش این دو گروه سنجیده خواهد شد که همان گردش داده‌ها حول مقدار میانه است. با توجه به جدول (۲)، تعداد کل داده‌ها برابر ۱۵۶۸ (معادل ۱۹۶ نفر که به ۸ سوال پاسخ داده اند) تعداد مشاهداتی که دارای مقداری کمتر از مقدار برش هستند برابر ۴۰۳ سوال و تعداد مشاهداتی که دارای مقداری بزرگتر یا مساوی با مقدار برش هستند برابر با ۱۱۶۵ می‌باشد. مقدار آماره آزمون برابر ۱۲/۵۶۸ و مقدار p-value که با توجه به آماره آزمون مشخص می‌شود برابر با ۰/۳۵ می‌شود که بزرگتر از سطح معناداری ۰/۰۵ است بنابراین فرض صفر رد نمی‌شود و داده‌ها تصادفی می‌باشند.

۴-۱-۲-۳ آزمون گردش یا دو فرضیه اول

به وسیله آزمون دو یا گردش تصادفی بودن توزیع داده‌های نمونه در گزارشات آماری مورد بررسی قرار می‌گیرد. این آزمون برای داده‌های دو وضعیتی تعریف شده است. به این معنی که متغیری که برای بررسی یا شمارش گردش‌ها به کار می‌رود باید دو مقدار داشته باشد. تعداد توالی تکرارهای این مقدارها، تعداد گردش را نشان می‌دهد. در اینجا برای دو حالتی کردن داده‌ها گزینه‌های خیلی کم، کم و متوسط را یک حالت و

سطر دوم جدول براساس مقدار برش میانگین معادل عدد ۳ (گزینه متوسط) است. گردش‌ها برابر ۷۵۰، آماره آزمون برابر ۵/۱۶۸ و مقدار p-value برابر ۰/۱۵ به دست آمده است و با توجه به سطح معنی‌داری توزیع داده‌ها به صورت تصادفی است.

جدول (۲): آزمون دو یا گردش فرضیه اول

مقدار برش	تعداد کل	مقادیر کمتر از مقدار برش	مقادیر بیشتر از مقدار برش	تعداد گردش‌ها	آماره آزمون	p-value
میانه معادل عدد ۴	۱۵۶۸	۴۰۳	۱۱۶۵	۷۵۰	۱۲/۵۶۸	۰/۳۵
متوسط معادل عدد ۳	۱۵۶۸	۵۱۵	۱۰۵۳	۱۵۹	۵/۱۶۸	۰/۱۵

۴-۱-۲-۵ بررسی نرمال بودن متغیر فرضیه اول

با استفاده از آزمون کولموگروف-اسپیرنوف ۸۰ نرمال بودن فرضیه اول مورد بررسی قرار گرفته شده است و این آزمون در

جدول (۳) آورده شده است. آزمون فرض به صورت زیر خواهد بود.
 H0 = توزیع متغیر فرضیه اول تحقیق نرمال است.

جدول (۴): آزمون دو جمله ای فرضیه اول

p-value	مقدار احتمال مورد آزمون	احتمال گروه‌ها	تعداد	دسته بندی	
۰/۰۰۰	۰/۵۰	۰/۳۵	۵۴۹	≤ 3	گروه اول
		۰/۶۵	۱۰۱۹	> 3	گروه دوم
		۱/۰۰	۱۵۶۸		کل

نتیجه کلی: فرضیه اول تایید می شود یعنی با توجه به نتایج بدست آمده فهم سمانتیکی (اولیه) بابت میان رشته ای حسابداری وجود دارد که موجب ارتقاء آن می شود.

۵-۲-۲- آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم عبارت است از: فهم هرمنوتیکی (فهم عمیق) بابت میان رشته ای حسابداری وجود دارد که موجب ارتقاء آن می شود. جهت بررسی این فرضیه ۲۳ سوال با طیف لیکرت ۵ سطحی شامل گزینه های خیلی کم معادل عدد ۱، کم معادل عدد ۲، متوسط معادل عدد ۳، زیاد معادل عدد ۴ و خیلی زیاد معادل عدد ۵ تدوین شده است. تعداد پاسخ های هر سوال برابر ۱۹۶ و درجه آزادی برابر ۲۲ می باشد. درجه آزادی برابر تعداد سوالات منهای یک می باشد

۵-۲-۲-۱- هماهنگی سوالات فرضیه دوم

ضریب همبستگی کندال فرضیه دوم که در جدول (۵) مشخص شده است با توزیع کای اسکوتر برابر ۳۱۸/۵۱۸ و ضریب توافق کندال برابر با ۰/۶۸۹ می باشد. مقدار آزمون فریدمن با توزیع کای اسکوتر برابر ۳۱۸/۵۱۸ و درجه آزادی ۲۲ می باشد با توجه به اینکه p-value برای هر دو آزمون برابر ۰/۰۰ شده می توان گفت نتیجه گرفت که آزمون از لحاظ آماری معنی دار است و معنی داری آزمون کندال و فریدمن نشان دهنده ی همگرایی سوالات فرضیه دوم می باشد.

جدول (۵): آزمون فریدمن و آزمون کندال فرضیه دوم

p-value	درجه آزادی	آماره آزمون	تعداد	فرضیه دوم
۰/۰۰۰	۲۲	۳۱۸/۵۱۸	۱۹۶	فریدمن χ^2
۰/۰۲	۲۲	۰/۶۸۹	۱۹۶	ضریب همبستگی کندال

۵-۲-۲-۲- روایی و پایایی فرضیه دوم

مقدار آلفای کرونباخ کل برای ۸ سول فرضیه دوم برابر ۰/۷۲۳ شده است که مقدارش بالای ۰/۷۰ می شود بنابراین با

$H_1 =$ توزیع متغیر فرضیه اول تحقیق نرمال نیست.

لازم به ذکر است که p-value با مقدار سطح معنی داری ۰/۰۵ مقایسه می شود. در صورتی که p-value از مقدار ۰/۰۵ کمتر باشد فرض صفر رد و در صورتی که بیشتر از ۰/۰۵ باشد فرض صفر قبول می شود. با توجه به مقدار p-value که برابر ۰ به دست آمده است می توان نتیجه گرفت متغیر مورد بررسی از توزیع نرمال پیروی نمی کند. میانگین متغیر فرضیه اول حدود ۴ معادل گزینه زیاد می باشد و تعداد نمونه فرضیه دوم برابر ۱۵۶۸ پاسخ است.

جدول (۳): آزمون کولموگروف-اسپیرنوف فرضیه اول

p-value	آزمون کولموگروف-اسپیرنوف	انحراف-استاندارد	میانگین	تعداد	فرضیه اول
۰/۰۰۰	۵/۰۳۹	۰/۹۰۰۵۷	۳/۷۰۲۵	۱۵۶۸	فرضیه اول

۵-۱-۲-۵- آزمون دو جمله ای^{۸۱} (آزمون نسبت یک نمونه ای) فرضیه اول

متغیر فرضیه اول توزیع نرمال ندارد بنابراین از آزمون دو جمله ای برای بررسی این فرضیه استفاده می شود. برای این آزمون به این صورت عمل می شود که انتخاب گزینه ها به دو گروه تقسیم می شود، سه گزینه خیلی کم، کم و متوسط در گروه اول و دو گزینه زیاد و خیلی زیاد در گروه دوم قرار می گیرد. به عبارت دیگر کسانی که گزینه های خیلی کم، کم و متوسط را انتخاب کرده اند در گروه اول و کسانی که گزینه های خیلی زیاد و زیاد را انتخاب کرده اند در گروه دوم قرار می گیرند.

انتخاب گروه دوم (خیلی زیاد و زیاد) = انتخاب گروه اول (خیلی کم و کم و متوسط): H_0
 انتخاب گروه دوم (خیلی زیاد و زیاد) $\neq$ انتخاب گروه اول (خیلی کم و کم و متوسط): H_1

با توجه به جدول فرضیه دوم به دو گروه تقسیم شده است که گروه اول شامل ۵۴۹ پاسخ حدود ۳۵ درصد گزینه های خیلی کم، کم و متوسط و گروه دوم شامل ۶۵ درصد پاسخ ها که برابر ۱۰۱۹ پاسخ می باشد گزینه های زیاد و خیلی زیاد است که با توجه به این مقادیر در آزمون دو جمله ای p-value برابر ۰/۰۰ شده است و بنابراین پاسخ دهندگان بیشتر گزینه های زیاد و خیلی زیاد انتخاب نموده اند و می توان نتیجه گرفت فرضیه دوم مورد قبول می باشد.

۵-۲-۲-۵ آزمون دوجمله ای (آزمون نسبت یک

نمونه ای) فرضیه دوم

آزمون نرمال بودن متغیر فرضیه دوم مورد قبول واقع نشد و بنابراین برای بررسی این فرضیه نمی توان از آزمون تی تست^{۸۲} استفاده نمود و باید از آزمون دوجمله ای استفاده شود. در متغیر فرضیه دوم تعداد ۲۸۴۰ پاسخ گزینه های کم، خیلی کم و متوسط و تعداد ۱۶۶۸ پاسخ گزینه های زیاد و خیلی زیاد بوده است و به عبارت دیگر ۶۳ درصد از پاسخ دهندگان در گروه اول و ۳۷ درصد در گروه دوم قرار دارند و با توجه به اینکه p-value برابر ۰/۰۰ شده است بنابراین کاملاً مشخص است که تعداد افرادی که گزینه های کم و خیلی کم را انتخاب نموده اند بیشتر است و در نتیجه فرضیه دوم مورد قبول واقع نمی شود. بنابراین فهم هرمنوتیکی (فهم عمیق) بابت میان رشته ای حسابداری وجود ندارد.

جدول (۸): آزمون دو جمله ای فرضیه اول

p-value	مقدار احتمال مورد آزمون	احتمال گروه ها	تعداد	دسته بندی	
۰/۰۰۰	۰/۵۰	۰/۶۳	۲۸۴۰	≤ 3	گروه اول
		۰/۳۷	۱۶۶۸	> 3	گروه دوم
		۱/۰۰	۴۵۰۸		کل

نتیجه کلی: فرضیه دوم رد می شود یعنی با توجه به نتایج بدست آمده فهم هرمنوتیکی (فهم عمیق) بابت میان رشته ای حسابداری وجود ندارد.

۶- بحث و نتیجه گیری

باتوجه به نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری اطلاعات جمع آوری شده فرضیه اول تایید می شود. یعنی با توجه به نتایج بدست آمده فهم سمانتیکی (اولیه) بابت میان رشته ای حسابداری وجود دارد که موجب ارتقاء آن می شود. این موضوع حاکی از این است که به طور کلی یک فهم اولیه و کلی نسبت به مفهوم میان رشته ای حسابداری در نمونه مورد بررسی وجود دارد. این فهم اولیه مربوط به شناخت کلی از مفهوم میان رشته ای حسابداری است. با توجه به مدل مفهومی تدوین شده این فهم اولیه نشان دهنده این است که افراد مورد بررسی اذعان دارند مفهوم اولیه میان رشته ای حسابداری یعنی از سایر رشته ها برای ارتقاء حسابداری کمک بگیریم. همچنین به سبب وسعت و پیچیدگی مشکلات

توجه به مقدار بسیار مناسب و قابل قبول آلفای کرونیخ این فرضیه نیز به وسیله تمام سوالاتش مورد آزمون قرار می گیرد.

۵-۲-۲-۳ آزمون دو یا گردش فرضیه دوم

با توجه به جدول (۶) تعداد کل سوالات برابر تعداد کل داده ها برابر ۴۵۰۸ (معادل ۱۹۶ نفر که به ۲۳ سوال پاسخ داده اند) تعداد مشاهداتی که دارای مقداری کمتر از مقدار برش میانه هستند برابر ۲۹۵۰ سوال و تعداد مشاهداتی که دارای مقداری بزرگتر یا مساوی با مقدار برش میانه هستند برابر ۱۵۵۸ می باشد. تعداد گردش ها با برش میانه معادل عدد ۴ برابر ۲۵۰ و آماره آزمون برابر با ۹/۲۹۶ و مقدار p-value برابر ۰/۰۸ است و بزرگتر از سطح معناداری ۰/۰۵ است بنابراین فرض صفر رد نمی شود و داده ها تصادفی می باشند. با مقدار برش متوسط معادل عدد ۳ آماره آزمون برابر ۷/۹۵۲ و مقدار p-value برابر ۰/۰۹ است و بزرگتر از سطح معناداری ۰/۰۵ است بنابراین فرض صفر رد نمی شود و داده ها تصادفی می باشند.

جدول (۶): آزمون دو یا گردش فرضیه دوم

p-value	آماره آزمون	تعداد گردش ها	مقادیر بیشتر از مقدار برش	مقادیر کمتر از مقدار برش	تعداد کل	مقدار برش
۰/۰۸	۹/۲۹۶	۲۵۰	۱۵۵۸	۲۹۵۰	۴۵۰۸	میان معادل عدد ۴
۰/۰۹	۷/۹۵۲	۱۸۰	۱۳۵۸	۳۱۵۰	۴۵۰۸	متوسط معادل عدد ۳

۵-۲-۲-۴ بررسی نرمال بودن متغیر فرضیه دوم

آماره آزمون کولموگروف برای بررسی نرمال بودن متغیر فرضیه دوم در جدول (۷) نشان می دهد که با توجه به مقدار p-value برابر ۰/۰۰۰ می توان نتیجه گرفت متغیر مورد بررسی از توزیع نرمال پیروی نمی کند. میانگین متغیر فرضیه دوم حدود ۲ معادل گزینه کم می باشد و تعداد نمونه فرضیه دوم برابر ۴۵۰۸ پاسخ است.

جدول (۷): آزمون K-S فرضیه دوم

p-value	آزمون K-S	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	
۰/۰۰۰	۳/۳۵۸	۰/۹۳۷۰۹	۱/۸۴۹۶	۴۵۰۸	فرضیه دوم

علوم ارتباطات و... است. ویا مستلزم ایجاد زمینه همکاری با افراد موجود در سایر رشته ها است. به هر حال موضوع اصلی، فهم نیازمندی به استفاده از مفهوم میان رشته ای است. قدم بعدی استفاده از انواع میان رشته ای در حسابداری است.

افراد مورد بررسی نسبت به فرایند تاریخی و تحلیل روند رشد و تکامل موضوع میان رشته ای حسابداری اطلاع اندکی دارند. همچنین آنها از مقاصد اصلی میان رشته ای حسابداری اطلاع زیادی ندارند و همینطور نسبت به ماهیت اصلی وظیفه میان رشته ای حسابداری درک زیادی ندارد. از موضوع تجربه به عنوان هسته اصلی در شناخت موضوع میان رشته ای حسابداری هم شناخت اندکی وجود دارد. در آخر هم شناخت از مشخصه های زبانی در فهم هرمنوتیکی اطلاع بسیار اندک است. این عدم شناخت کافی نشان دهنده ضرورت فعالیت وسیع در حوزه شناخت، فهم و به کارگیری میان رشته ای در حسابداری است. کلارک (۲۰۱۶) در تحقیق خود با عنوان هرمنوتیک میان رشته ای به نتایج مشابهی رسیده اند که نسبت به فرایند تاریخی و تحلیل روند رشد و تکامل موضوع میان رشته ای اطلاعات اندکی وجود دارد. و نسبت به مقاصد اصلی میان رشته ای اطلاع زیادی وجود ندارند. همچنین درباره ماهیت اصلی وظیفه میان رشته ای درک وسیعی وجود ندارد. و از موضوع تجربه به عنوان هسته اصلی در شناخت موضوع میان رشته ای شناخت اندکی وجود دارد. دست آخر هم از مشخصه های زبانی در فهم هرمنوتیکی اطلاع کمی وجود دارد.

با توجه به نتایج حاصل از آزمون فرضیات پیشنهاد می شود به حوزه میان رشته ای حسابداری چه در حوزه آموزش و چه در حوزه پژوهش توجه ویژه ای شود. بدین مفهوم که ابتدا باید در حوزه فهم و ضرورت میان رشته ای حسابداری کارهای لازم صورت پذیرد و سپس در انواع مختلف میان رشته ای، دانشجویان و اساتید مجرب تربیت شود. به صورت کلی توصیه می شود دوره های آموزشی میان رشته ای حسابداری در مقاطع دکتری و حتی کارشناسی ارشد برگزار شود. همچنین نسبت به پژوهش های کاربردی در حوزه میان رشته ای و توجه ویژه به مسایل و مشکلات رشته حسابداری با دید میان رشته ای همت گمارده شود.

این پژوهش با یک محدودیت ذاتی روبروست و آن این است که فهم، یک موضوع محدود یا بدون چالش نیست. فهم مراتب دارد، گستردگی بدون حد و مرز دارد، به راحتی غالب پذیر نیست، قابلیت تغییر و تفسیر دارد. لذا شناخت از فهم شامل وجوه گوناگونی است و می توان از ابعاد گوناگونی به آن پرداخت. این محدودیت باعث می شود که با توجه به زوایای مختلف نگرشی نسبت به موضوع فهم، پژوهش از زوایایی

و حل مسایل در حسابداری کنونی نمی توان تنها از مفاهیم رشته حسابداری استفاده کرد. همچنین تلفیق رشته های مختلف برای شکل گیری دوره های آموزشی جدید در حسابداری ضروری است. این میزان فهم از میان رشته ای حسابداری عملاً مورد انتظار است. با توجه به سوالات مورد بررسی در فرضیه اول پژوهش مشخص شده است که این میزان از فهم نسبت به موضوع میان رشته ای حسابداری موجب ارتقاء آن می شود. در تحقیق نیکومرام، نونهال مهر (۱۳۹۱) با عنوان بازشناسی مطالعات بین رشته ای در حسابداری و حسابرسی به صورت کلی ضرورت میان رشته ای بودن حسابداری و اینکه شناخت و فهم این موضوع موجب ارتقا رشته حسابداری می شود اشاره شده است.

در نتایج اماری تحقیق فرضیه دوم رد می شود یعنی با توجه به نتایج بدست آمده فهم هرمنوتیکی (فهم عمیق) بابت میان رشته ای حسابداری وجود ندارد. این بدین مفهوم است که در نمونه مورد بررسی افراد فاقد فهم هرمنوتیکی نسبت به موضوع میان رشته ای هستند. مراتب فهم هرمنوتیکی با توجه به مدل پیشنهادی تحقیق و نتایج بدست آمده حاکی از این است که توانایی فهم تفسیری (بازگویی و تبدیل مفاهیم حسابداری به زبان ساده و قابل فهم)، توانایی ترجمه متون حسابداری، توانایی در مثال آوردن (نمونه دادن یا تشخیص یک نمونه از سایر نمونه ها)، توانایی در طبقه بندی کردن (تشخیص اینکه چیزی (یک مورد یا مثال خاص) به یک طبقه معین (یک مفهوم یا اصل) تعلق دارد)، توانایی در خلاصه کردن (استفاده از یک بیان مختصر، مفید و ساده که نشانده دهنده یک توضیح گسترده و پیچیده است)، توانایی در استنباط (ساخت الگو یا ساختار بندی یک نظریه یا شکل دهی و فرمول بندی کردن)، توانایی در مقایسه کردن (تشخیص شباهت ها و تفاوت های بین دو یا چند رویداد، تئوری، مسئله، یا موقعیت) یا (مقابله یک به یک بین عناصر و الگوهای موجود در پدیده های حسابداری)، توانایی فهم مقایسه ای نسبت به مبانی نظری، تئوری ها، رویه ها و روش های حسابداری، و توانایی در تبیین (ساخت الگو یا ساختار بندی یک نظریه یا شکل دهی و فرمول بندی کردن) نسبت به موضوعات حسابداری در نمونه مورد بررسی اندک یا متوسط است. این نتایج نشان دهنده این است که افراد مورد بررسی فاقد توانایی های کافی در سطوح مختلف فهم و یادگیری مطالعات حسابداری هستند. ایجاد اینگونه توانایی ها مستلزم به کارگیری انواع مطالعات میان رشته ای است. به طور مثال فهم تفسیری و استنباطی از مسائل حسابداری مستلزم به کارگیری مفاهیم سایر رشته ها نظیر روانشناسی، اقتصاد، علوم اجتماعی و

- * گوناگونی قابل درک باشد. بنابراین به جهت ماهیت موضوع، بررسی ها هم از این محدودیت ذاتی برخوردار است.
- * تحقیق حاضر به جهت استفاده از روش هرمنوتیک یکی جدیدترین مطالعات در حسابداری است. حوزه میان رشته ای نیز در مطالعات حسابداری در کشور از تحقیقات بسیار اندکی برخوردار است که به صورت غیر مستقیم تحقیقاتی ارایه شده است. لذا نتایج بدست آمده در تحقیق قابل بررسی از زوایایی گوناگون است.

فهرست منابع

- * آزاد، علی رضا. (۱۳۹۰)، سیر مطالعاتی برای آشنایی با هرمنوتیک و کاربرد آن. صص ۸-۱
- * افتخاری، علی. (۱۳۸۸)، علوم بین رشته ای در آموزش عالی، فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، سال اول، شماره ۲، بهار ۱۳۸۸، صص ۶۸-۸۳
- * احمدی، بابک (۱۳۷۰)، ساختار و تاویل متن، شالوده شکنی و هرمنوتیک، ج ۲، (تهران، نشر مرکز، صص ۵۰۲-۵۰۳-۵۰۹)
- * تری ایگلتون، (۱۳۶۸)، نظریه ادبی، ترجمه عباس مخبر (تهران، نشر مرکز، صص ۷۶-۸۲)
- * حریری، روزنامه همشهری، هرمنوتیک انتقادی، ۱۳۷۵/۱۲/۲۳، ص ۶
- * ریکور، پل. (۱۳۷۸). رسالت هرمنوتیک، دیوید کوزنزهوی. حلقه انتقادی، ترجمه فرهاد مرادپور، چ ۲، تهران: روشنگران.
- * ریخته گران، محمد رضا، (۱۳۷۸). منطق و مبحث علم هرمنوتیک، اصول و مبانی تفسیر، نشر کنگره با همکاری مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تهران.
- * زاهدی، کیوان، (۱۳۸۸)، بررسی فراگشت آموزش و پژوهش میان رشته ای: نیاز دیروز، رویکرد امروز، زیرساخت فردا، فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، دوره اول، شماره ۲، پاییز، صص ۱-۱۷
- * زیویار فرهاد شاکری خوئی، احسان اعتمادی امیر، (۱۳۸۳) بازشناسی گزاره های هرمنوتیک فلسفی و بررسی و نقد آن، پژوهشنامه انتقادی متون و برنامه های علوم انسانی علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال چهاردهم، شماره دوم، تابستان، صص ۴۷-۶۶
- * فولادچنگی، محبوبه و سیامک سامانی، (۱۳۸۵)، نقش مطالعات میان رشته ای در اعتلاء علوم انسانی، کنگره ملی علوم انسانی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی
- * قاسمی، علی اصغر، امامی میبیدی، راضیه. (۱۳۹۴)، نقش و جایگاه مطالعات میان رشته ای در رشد و توسعه علوم انسانی در کشور، فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، دوره هفتم، شماره ۴، صص ۱۹-۱.
- * کوزنزهوی، دیوید. (۱۳۷۱). حلقه انتقادی. ترجمه مراد فرهادپور، چ ۱، تهران: روشنگران.
- * گائینی ابوالفضل، حسین زاده امیر، (۱۳۹۱)، پارادایم های سه گانه اثبات گرایی، تفسیری و هرمنوتیک در مطالعات مدیریت و سازمانها، فرهنگ، پاییز، دوره ۵، شماره ۱۹، صص ۱۰۳-۱۳۸
- * لوسیلابرن (۱۳۸۱)، اسطوره های یونان، ترجمه عباس مخبر، تهران: مرکز.
- * مرتضوی، سیدخدیار، (۱۳۸۵)، هرمنوتیک و روش شناسی علوم انسانی، کنگره ملی علوم انسانی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- * معیرزاده، مریم، (۱۳۹۰)، ضرورت کاربرد تفکر انتقادی به مثابه رویکرد میان رشته ای در آموزش، اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱۴۰۴، تهران، پژوهشکده سیاستگذاری علم، فناوری و صنعت.
- * مجتهد شبستری، محمد، (۱۳۹۷). مجموعه سخنرانی هادر زمینه هرمنوتیک، منتشر شده از مجموعه صدا نت.
- * مهرمحمدی، م. (۱۳۸۱)، برنامه درسی: نظرگاهها، رویکردها و چشماندازها، تهران، استان قدس رضوی
- * موسوی، سید محمد. (۱۳۹۱). هرمنوتیک پیش زمینه ها و تحولات آن، فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه قم، سال هفتم، شماره ۲، صص ۱۴۱-۱۵۶.
- * نبوی، سید عبد الامیر، (۱۳۹۵). مطالعات میان رشته ای و تگتر روش شناختی برخی ملاحظیات و پیشنهادها، فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، دوره هشتم، شماره ۲، صص ۷۴-۵۷.
- * نیکومرام، هاشم، نونهال نهر، علی اکبر، (۱۳۹۱)، بازشناسی مطالعات میان رشته ای در حسابداری و حسابرسی، دهمین همایش ملی حسابداری ایران، تهران، دانشگاه الزهرا.

* Andersson, T. & Wolff, R., (1996), "Ecology as a Challenge for Management Research", Scandinavian Journal of Management, Vol. 12, pp. 223-231.

* Boix Mansilla, V., Gardner, H. (2003). Assessing interdisciplinarity work at the frontier. an empirical exploration of symptoms of quality.

* Chettiparamb, A. (2007). Interdisciplinarity: A literature review. Southampton: The Interdisciplinary Teaching and Learning Group, Subject Center for Languages.

- * Parker, Lee D. Guthrie, James, (2017), "Reflections and projections: 30 years of the interdisciplinary accounting, auditing and accountability search for a fairer society ", Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 30 Iss 1 pp1-20
- * -Richardson, A.J.(2008), Strategies in Development of AccountingHistory as an Academic Discipline. Accounting History, Vol 13, No.247 , pp.247-280
- * Roberta Frank, (1988). " 'Interdisciplinary': The First Half Century" in Issues in Interdisciplinary Studies Vol.6 pp.139- 151),
- * Rorty, Richard. (1991). Inquiry as recontextualization: An anti-dualist account of interpretation. In David Hiley, James Bohman, & Richard Shusterman (Eds.), The interpretive turn: Philosophy, science and culture (pp.59-80). Ithaca, NY: Cornell University Press.
- * Sandywell, Barry (1996). Reflexivity and the crisis of western reason: Logological investigations (Vol. 1). London: Routledge.
- * Scholz, Oliver R, (2015). in International Encyclopedia of the Social | Behavioral Sciences (Second Edition),
- * Stember, M. (1998). Advancing the social sciences through the interdisciplinary enterprise, In W.H. Newell (Ed.), Interdisciplinarity: Essays from the Literature, New York: CEEB, PP:337-350.
- * Vieira, K. A. L. de Queiroz, .G. M. (2017), Hermeneutic Content Analysis: a method of textual analysis International Journal of Business Marketing and Management (IJBMM) Volume 2 Issue 8, P.P. 8-15
- * Derrida, Jacques , (1982) , "Structure, Sign, and Play," in Margins of Philosophy, trans. Alan Bass (Chicago: University of Chicago Press),
- * Frodeman , Robert and Klein, Julie Thompson. (2010), The Oxford Handbook of Interdisciplinarity (New York, Oxford University Press.), pp39 - 41.
- * Farooq, Muhammad Bilal, (2018) , "A review of Gadamerian and Ricoeurian hermeneutics and Its application to interpretive accounting research", Qualitative Research in Organizations and Management: An International Journal, Vol. 13 Issue: 3, pp.261-283
- * Grondin, Jean . (2011), "Gadamer's Experience and Theory of Education: Learning that the Other May be Right," in Education, Dialogue, and Hermeneutics , pp5- 20.
- * Haslam, Jim. Chabrak , Nihel. Kamla, Rania, (2019) , Emancipatory accounting and corporate governance: Critical and interdisciplinary perspectives, Critical Perspectives on Accounting.
- * Jacobs. Jerry A. (2013), "In Defense of Disciplines: Interdisciplinarity and Specialization in the Research" University (University of Chicago Press, , 123.
- * Jeacle, Ingrid. Carter, Chris, (2014), "Creative spaces in interdisciplinary accounting research", Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 27 Iss 8 pp. 1233 - 1240
- * Klein, J.T., & Newell, W.H. (1998). Advancing the social sciences through the interdisciplinary enterprise, In W.H. Newell (Ed.), Interdisciplinarity: Essays from the Literature, New York: CEEB, PP:3-22.
- * Kevin W. Clark, M.A. (2016), The Hermeneutics Interdisciplinary , Georgetown University Washington, D.C. May 1,
- * Klein, J. T. (1996), Crossing Boundaries: Knowledge, Disciplinarity and Interdisciplinarity , London: University of Virginia.
- * Krathwohl, David R. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview, THEORY INTO PRACTICE Revising Bloom's Taxonomy / Autumn
- * -Reynhout's, Kenneth A, (2011), "The Hermeneutics of Transdisciplinarity: A Gadamerian Model of Transversal Reasoning," in Metanexus (September 1).
- * Lattuca, L. R (2001), Creating Interdisciplinarity: Interdisciplinary Research and Teaching among College and University Faculty. published. Vanderbilt University Press
- * Margarita Corry, Sam Porter, Hugh McKenna, (2019), The redundancy of positivism as a paradigm for nursing research, nursing philosophy Volume 20, Issue 1
- * Murray, M. K. & Wiesemes (2009), Exploring Avenues to Interdisciplinary Research: From Cross- to Multi- to Interdisciplinarity. Nottingham University Press
- * Parker, Lee D. Guthrie, James, (2014). "Addressing directions in interdisciplinary accounting research" , Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 27 Issue: 8, pp.1218-1226,

یادداشت‌ها

¹ Hermeneutics

² Andersson.& Wolff

³ Hermes

⁴ Rorty

⁵ Sandywell

⁶ Understand

⁷ Scholz

⁸ Religious hermeneutics

⁹ Classical Hermeneutics

¹⁰ Modern Hermeneutics

¹¹ Critical Hermeneutics

¹² Receive Hermeneutics

¹³ Text hermeneutics

¹⁴ Philosophical hermeneutics

¹⁵ Philosophical Hermeneutics

¹⁶ Modern hermeneutics

¹⁷ Methodical hermeneutics

¹⁸ Critical Hermeneutics

¹⁹ Schleiermacher

²⁰ Dilthey

²¹ Art interpretation

²² Critical Theory

²³ Ultimate understanding

²⁴ Lattuca

²⁵ Murray

²⁶ National Academies of Science, Engineering, and Medicine

²⁷ Miller & Pate

- 28 Intradisciplinary
- 29 Stember
- 30 Multidisciplinary
- 31 Pluridisciplinary
- 32 Participatory
- 33 Crossdisciplinary
- 34 Interdisciplinary
- 35 Transdisciplinary
- 36 Ultra-disciplinary
- 37 Integrative
- 38 Klein
- 39 Post modern
- 40 Boix Mansilla & Gardner
- 41 Klein & Newell
- 42 Gallaghe
- 43 Reynhout
- 44 Social Science Research Center(SSRC)
- 45 Frank
- 46 Martin Heidegger
- 46 objet
- 47 Revolutionary culture
- 48 Intellectual
- 49 Gadamer
- 50 Kevin W. Clark
- 51 Klein
- 52 Schmidt
- 53 Frodeman&Klein
- 54 Derrida
- 55 Grondin
- 56 Richardson
- 57 Haslam&et
- 58 Muhammad Bilal Farooq
- 59 Lee D. Parker& James Guthrie
- 60 Accounting, Auditing , accountability Journal (AAAJ)
- 61 Kevin W. Clark
- 62 Lee D. Parker & James Guthrie
- 63 Ingrid Jeacle &Chris Carter
- 64 Benjamin Samuel Bloom
- 65 Remembering
- 66 Understanding
- 67 Applying
- 68 Analyzing
- 69 Evaluating
- 70 Creating
- 71 Interpreting
- 72 Exemplifying
- 73 Classifying
- 74 Summarizing
- 75 Inferring
- 76 Comparing
- 77 Explaining
- 78 Friedman Test
- 79 Kendall's W^a
- 80 Kolmogorov – Smirnov Test
- 81 Binomial Test
- 82 t-test